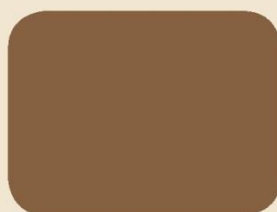




אקלים וסביבה פדגוגית בחטיבות העליונות



סקרי אקלים וסביבה פדגוגית בחטיבות העליונות – תשע"ז

זבולון

נתוני הרשות המקומית בשנת הלימודים תשע"ז
סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית

אדר תשע"ח, מרץ 2018

<http://rama.education.gov.il>

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) מתכבדת להגיש לך דוח ובו ריכוז נתונים ממבחני ההישגים וסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית של תלמידים ומורים בבתי-ספר **ברשויות המקומיות שהשתתפו במיצ"ב** בשנה"ל תשע"ז. נתוני המיצ"ב המדווחים כוללים ממצאים ממבחני הישגים ומשאלוני אקלים וסביבה פדגוגית. המיצ"ב – "מדדי יעילות וצמיחה בית-ספרית" – מספק למנהל בית-הספר ולאנשי צוותו מערכת מדדים המסייעים לקבוע יעדים בית-ספריים לשם בקרה וניטור של התהליך הלימודי ולשם הקצאה יעילה של משאבים. בה בעת, המיצ"ב מספק גם תמונת מצב מערכתית ברמות שונות (ארצית, מחוזית ורשותית).

מטרת דוח זה היא לתת תמונה מקיפה ושיטתית של מערכת החינוך הרשמית ברשות המקומית בשנה זו. הדוח מורכב מארבעה חלקים. שני חלקים עוסקים במבחני ההישגים בבתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים: חלק א. תמונה מורחבת של ההישגים בשנה"ל תשע"ז, חלק ב. תמונה רב-שנתית של ההישגים בשנים תשס"ח-תשע"ז. שני חלקים נוספים עוסקים בנושאי **האקלים הבית-ספרי והסביבה הפדגוגית**: חלק ג. תמונה מורחבת בשנה"ל תשע"ז ותמונה רב-שנתית בשנים תשס"ח-תשע"ז בבתי ספר היסודיים וחטיבות הביניים, חלק ד. תמונה מורחבת בשנה"ל תשע"ז ותמונה רב-שנתית בשנים תשע"ד-תשע"ז בחטיבות העליונות.

על פי מתכונת המיצ"ב המעודכנת חולקו בתי-הספר היסודיים, חטיבות הביניים והחטיבות העליונות לשלוש קבוצות ארציות (1, 2, 3). כל קבוצה מבין שלוש הקבוצות היא מדגם מייצג של כלל בתי-הספר בארץ. בתי-ספר המשתייכים לכל קבוצה משתתפים במיצ"ב החיצוני אחת לשלוש שנים. בתשע"ז השתתפו במיצ"ב בתי-הספר שנכללו בקבוצה 3. פרטים נוספים על מתכונת המיצ"ב המעודכנת מפורסמים באתר ראמ"ה <http://rama.education.gov.il>. חלוקת בתי-הספר לקבוצות המיצ"ב התחשבה בפיזורם על פני הרשויות המקומיות. ברשות מקומית **קטנה** נכללו כל בתי-הספר ברשות בקבוצה, כך שכל בתי-הספר ברשות משתתפים במיצ"ב אחת לשלוש שנים; ברשות מקומית **בינונית** חולקו בתי-הספר לשתי קבוצות (מחצית מבתי"ס ברשות בכל אחת מהקבוצות), כך שהרשות משתתפת בשנתיים מתוך שלוש השנים הנכללות במחזור המיצ"ב; ברשות מקומית **גדולה** חולקו בתי-הספר לשלוש קבוצות מיצ"ב, כך שמדי שנה משתתף במיצ"ב שלישי אחר של בתי-הספר ברשות. דוח זה נוגע לרשות קטנה.

דוחות המיצ"ב כוללים נתונים רבים ומגוונים על מבחני המיצ"ב החיצוני ועל שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית שהועברו בבתי-הספר. **ממצאי מבחני ההישגים** במיצ"ב נועדו לבחון באיזו מידה עומדים תלמידי בתי-הספר היסודיים ותלמידי חטיבות הביניים ברמת הדרישות המצופה על פי תכנית הלימודים בארבעת מקצועות הליבה: שפת אם (עברית/ערבית), מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה. המבחנים בשפת אם, באנגלית ובמתמטיקה הועברו בכיתות ה' ו-ח'. במקצוע מדע וטכנולוגיה נערך מבחן בכיתות ח' בלבד. בשנים שבהן לא נערך מבחן חיצוני בבית-הספר המבחנים בכל המקצועות נשלחים לבית-הספר להעברה במתכונת פנימית (מיצ"ב פנימי). כדי להעניק פשר לנתונים הרשותיים מוצגים נתונים ארציים מקבילים של קבוצות ההשוואה (בהתאם להרכב בתי-הספר ברשות): כלל בתי-הספר בארץ, בתי-ספר דוברי השפה (עברית/ערבית) וסוג הפיקוח (ממלכתי/ממ"ד) בבתי-ספר דוברי עברית. כמו כן, דיווח נתוני המיצ"ב כולל ניתוח הממצאים לפי מאפייני רקע חברתי-כלכלי.

ממצאי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב נועדו לספק תמונת מצב רשותית כפי שהיא עולה מהשאלונים שהועברו לתלמידים ומהראיונות שנערכו עם המורים בבתי-הספר ברשות. נתונים אלה מוצגים בליווי נתונים ארציים רלוונטיים (כמפורט לעיל) וכוללים אף הם השוואות רב-שנתיות. לאורך השנים עודכנה מתכונת הדיווח בדוח זה ונכללים בו גם נושאים שלא דווחו עד כה. בתשע"ה עודכנו הסקרים והורחבו להיבטים נוספים ומגוונים של התהליכים החינוכיים כמו הטמעת פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה (הל"ה). בתשע"ז נוספו שאלות חדשות הבוחנות היבטים של קישור הלמידה לנושאים חברתיים ולפעילות חברתית של תלמידים.

הדוח המוגש לכם הוא פרי עבודה של צוות ראמ"ה ועמו שותפים רבים: שלוש החברות הזכייניות – מטח (פיתוח המבחנים), טלדור (תפעול המבחנים), המרכז הארצי לבחינות ולהערכה (עיבוד הנתונים); ועדות ההיגוי בכל תחום דעת (שכללו את המפמ"ר או את נציגו, וכן אנשי אקדמיה, נציגים ממטה המשרד ומדריכים ומורים ממגזרים שונים); נציגי מטה משרד החינוך בתחום האקלים הבית-ספרי (האגף לחינוך יסודי, האגף לחינוך על-יסודי, שפ"י ומינהל חברה ונוער) ויועצים ממאגר המומחים של ראמ"ה. תודתנו נתונה לכולם.

אנו מקווים שהתובנות שעולות מדוח זה יסייעו ליישם טוב יותר עקרונות של תרבות בית-ספרית התומכת בתהליכי הוראה ולמידה איכותיים ומעמיקים, לקדם את מערכת החינוך ובכך לאפשר לכל ילדה וילד בישראל למצות את מיטב יכולתם.

ב ב ר כ ה ,

ח. אלקמן

ד"ר חגית גליקמן

מנכ"לית ראמ"ה

7	הקדמה כללית לדיווח נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית ברשות
10	קבוצות האוכלוסייה שנתוניהן מדווחים
11	הנתונים המדווחים בפרקי האקלים והסביבה הפדגוגית
13	נתוני תלמידים ומורים ברשות המקומית – תשע"ז
13	שיעור ההשתתפות בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית
14	ריכוז הממצאים
18	פרק 1. אקלים בית-ספרי לפי דיווחי תלמידים
19	1.1 שביעות רצון
19	1.1.1 תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר בקרב התלמידים
21	1.2 יחסים בין-אישיים בין באי בית-הספר
21	1.2.1 יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים
23	1.2.2 יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה
25	1.3 תחושת מוגנות וביטחון
25	1.3.1 היעדר תחושת מוגנות של התלמידים
27	1.3.2 מעורבות באירועי אלימות
30	1.3.3 אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט
32	1.3.4 מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות
34	1.4 משמעת והתנהגות
34	1.4.1 התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה
36	פרק 2. אקלים בית-ספרי לפי דיווחי מורים
37	2.1 שביעות רצון
37	2.1.1 שביעות הרצון של המורים מבית-הספר
40	2.2 יחסים בין בית-הספר לבין ההורים
40	2.2.1 שותפות הורים בבית-הספר
42	פרק 3. הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים
44	3.1 היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה
44	3.1.1 מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה
46	3.1.2 מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים
48	3.1.3 תפיסת חשיבות תעודת הבגרות
50	3.1.4 תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות
52	3.1.5 תפיסת תפקיד בית-הספר כמכשיר לחיים
54	3.2 דרכי הוראה-למידה-הערכה
54	3.2.1 תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה
56	3.2.2 פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות
59	3.2.3 אסטרטגיות ללמידה עצמית
61	3.2.4 קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים
63	3.3 חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר
63	3.3.1 מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית
66	3.3.2 מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה
69	3.3.3 פעילויות פנאי של תלמידים – העשרה, אמנות וספורט
71	3.3.4 פעילויות פנאי של תלמידים – חברה, מנהיגות והתנדבות
73	פרק 4. הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים

75	4.1 דרכי הוראה-למידה-הערכה
75	4.1.1 הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר
77	4.2 תרבות בית-ספרית תומכת למידה
78	4.2.1 ניהול פיתוח הצוות החינוכי
80	4.2.2 תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית-הספר
82	4.2.3 תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה
85	4.2.4 עבודה שיתופית של מורים בבית-הספר
88	4.2.5 קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית-הספר
90	4.3 חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר
90	4.3.1 מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

רשימת הלוחות

- לוח 1: מספר המשיבים ברשות בשאלונים ובראיונות ושיעורם (באחוזים) – בשכבות י'-י"א 13
- לוח 2: פירוט המדדים המסכמים בנושאי אקלים בית-ספרי לפי דיווחי תלמידים ברשות 15
- לוח 3: פירוט המדדים המסכמים בנושאי אקלים בית-ספרי לפי דיווחי מורים ברשות 15
- לוח 4: פירוט המדדים המסכמים בנושאי הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים ברשות 16
- לוח 5: פירוט המדדים המסכמים בנושאי הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים ברשות 17

רשימת התרשימים

20	תרשים 1: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר
22	תרשים 2: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים
24	תרשים 3: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה
26	תרשים 4: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית-הספר
28	תרשים 5: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות
31	תרשים 6: דיווחי התלמידים על אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט
33	תרשים 7: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות
35	תרשים 8: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה בכיתה
38	תרשים 9: דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית-הספר
41	תרשים 10: דיווחי המורים על שותפות הורים בבית-הספר
45	תרשים 11: דיווחי התלמידים על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה
47	תרשים 12: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים
49	תרשים 13: דיווחי התלמידים על תפיסת חשיבות תעודת הבגרות
51	תרשים 14: דיווחי התלמידים על תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות
53	תרשים 15: דיווחי התלמידים על תפיסת תפקיד בית-הספר כמכשיר לחיים
55	תרשים 16: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה
57	תרשים 17: דיווחי התלמידים על פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות
60	תרשים 18: דיווחי התלמידים על אסטרטגיות ללמידה עצמית
62	תרשים 19: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים
64	תרשים 20: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית
67	תרשים 21: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה
70	תרשים 22: דיווחי התלמידים פעילויות פנאי – העשרה, אמנות וספורט
72	תרשים 23: דיווחי התלמידים על פעילויות פנאי – חברה, מנהיגות והתנדבות
76	תרשים 24: דיווחי המורים על הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר
79	תרשים 25: דיווחי המורים על ניהול פיתוח הצוות החינוכי
81	תרשים 26: דיווחי המורים על תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית-הספר
84	תרשים 27: דיווחי המורים על תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה
86	תרשים 28: דיווחי המורים על עבודה שיתופית של מורים בבית-הספר
89	תרשים 29: דיווחי המורים על קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר
91	תרשים 30: דיווחי המורים על מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

הקדמה כללית לדיווח נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית ברשות

הדוח הנוכחי עוסק בהיבטים שונים של האקלים הבית-ספרי בחטיבות העליונות (חט"ע) ברשות, כפי שתלמידי החטיבה העליונה (שכבות י'-י"א) ומוריהם תופסים אותם ומדווחים עליהם. נתוני התלמידים והמורים מתייחסים למגוון נושאים הקשורים לאקלים ולסביבה הפדגוגית בבית-הספר. כל נושא נבדק באמצעות כמה היגדים הבוחנים היבטים שונים שלו. איסוף נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית נועד לסייע בהצבת יעדים, בתכנון ובמעקב בכמה תחומים: האווירה הבין-אישית בבית-הספר, האינטראקציה הלימודית ותחושות המוטיבציה והמסוגלות הלימודית בקרב התלמידים. לצד חשיבותם של הנתונים שמוצגים להלן והעניין שבהם, חשוב לזכור כי הם מציירים תמונת מצב כללית בלבד. חיי בית-הספר עשירים, מורכבים ורבי-פנים, והנתונים המוצגים כאן אינם יכולים לספק תמונה מלאה של כלל התרבות הבית-ספרית ברשות. כדי להבין את המצב לעומק ולזהות את הסיבות להיווצרותו יש צורך בבדיקות נוספות ובנתונים נוספים ממגוון של מקורות. עם זאת, נתוני הדוח עשויים להתוות כיוונים לחשיבה, לדיון ולבחינה נוספת.

על פי מתכונת המיצ"ב המעודכנת החטיבות העליונות חולקו לשלוש קבוצות ארציות (1, 2, 3). כל קבוצה מבין שלוש הקבוצות היא מדגם מייצג של כלל החטיבות העליונות בארץ. חטיבות עליונות המשתייכות לכל קבוצה משתתפות בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית אחת לשלוש שנים. הדוח הנוכחי מרכז את נתוני החטיבות העליונות ברשות שנכללו בקבוצה 3 והשתתפו בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית בתשע"ז. חלוקת החטיבות העליונות לקבוצות התחשבה בפזרון על פני הרשויות המקומיות. פרטים נוספים על מתכונת המיצ"ב המעודכנת מפורסמים באתר ראמ"ה <http://rama.education.gov.il>.

ברשות מקומית קטנה נכללו כל בתי-הספר ברשות בקבוצה, כך שכל החטיבות העליונות משתתפות בסקרים אחת לשלוש שנים. דוח זה מתייחס לרשות מקומית קטנה.

המידע המוצג בדוח הרשותי מתבסס על שאלונים שהועברו במהלך החודשים ינואר-מרץ 2017 בחטיבות העליונות ברשות מקבוצה 3. במסגרת זו הועברו שאלונים לתלמידי כיתות י' ו-י"א ונערכו ראיונות טלפוניים עם מחנכים ועם מורים בבית-הספר. השאלונים הועברו לתלמידים ללא זיהוי ברמת התלמיד אלא ברמת הכיתה וברמת בית-הספר שהתלמיד משתייך אליהם.

השאלונים, כמו גם הדוח הנוכחי, מתבססים על שאלונים דומים שהועברו בקרב תלמידים בבתי-ספר יסודיים ובחטיבות הביניים (שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב), ועברו התאמה, עדכון ותוספות בהתאם לגילם של תלמידי החטיבה העליונה ולמאפייני המוסדות החינוכיים שבהם הם לומדים. השאלונים לתלמידים ולמורים בחטיבה העליונה הועברו במתכונת מדגמית ארצית בשנים תש"ע-תשע"ג. הנושאים הנכללים בשאלונים נסמכים על כמה מקורות: תובנות שעלו בקבוצות מיקוד עם מורים ומנהלים, דיונים עם הגורמים המוסמכים במטה משרד החינוך, היועצות עם חוקרים מהאקדמיה וסקירה של ספרות עדכנית. החל מתשע"ד נמסרים דוחות בית-ספריים לכל החטיבות העליונות המשתתפות בסקרים. דוחות אלה דומים במתכונתם לדוחות האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב של בתי-הספר היסודיים ושל חטיבות הביניים. לבתי-ספר שש-שנתיים ניתנת, אפוא, תמונה בית-ספרית מלאה של האקלים והסביבה הפדגוגית המתקבלת משני הדוחות (דוח חטיבת הביניים ודוח החטיבה העליונה). נוסף על כך, נתונים כלל ארציים נוספים מתוך השאלונים וכן נתונים בפילוחים שונים ובהשוואה לשלבי החינוך יסודי וחטיבת ביניים מפורטים בדוח המיצ"ב הארצי לשנה"ל תשע"ז המפורסם באתר ראמ"ה.



נתונים רשתיים מסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית בבתי-הספר היסודיים ובחטיבות הביניים במיצ"ב תשע"ז מועברים לידיכם בדוח נפרד.

בסקרי המיצ"ב בתשע"ז נוספו שאלות חדשות הבוחנות היבטים של קישור הלמידה לנושאים חברתיים ולפעילות חברתית של תלמידים וכן היבטים של קליטת מורים מיטבית. נתונים רשתיים בנושאים נוספים שנכללו בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית מפורטים בקובץ אקסל נפרד שהועבר לרשות המקומית.

בנושאים שבהם עוסקים השאלונים הוצגו למשיבים כמה **היגדים** המתארים היבטים שונים של אותו נושא. בעבור מרבית הנושאים חושב **מדד מסכם** המתאר את התמונה הכללית בנושא הנדון מעבר להיבטיו השונים. חשוב לזכור כי המדד המסכם מציג תמונה כללית וראשונית של הנושא, ואילו ההיגדים מפרטים את היבטיו השונים. קריאה המשלבת הן את המבט הכללי והן את המרכיבים השונים עשויה לסייע להבנה טובה ומעמיקה יותר.

הדיווח על הנושאים השונים בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית שהועברו לתלמידים ולמורים כולל את נתוני המדד המסכם ואת נתוני ההיגדים בעבור כלל בתי-הספר (שכבות י' ו"א גם יחד) ברשות וכן חלוקה לבתי-ספר דוברי עברית ודוברי ערבית (כאשר הדבר רלוונטי מבחינת הרכב בתי"ס ברשות). בבתי-ספר דוברי עברית הנתונים מוצגים בחלוקה נוספת לפי סוג פיקוח: ממלכתי וממלכתי-דתי. נוסף על כך, לצד הנתונים הרשתיים מוצגים גם ממוצעים מקבילים בבתי-ספר מרשויות בעלות **רקע חברתי-כלכלי דומה** (על פי סיווג הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה) המשתייכות לאותו מגזר שפה (ר' הסבר בעמ' הבא).

בפרקים 1 ו-2 של הדוח הנוכחי מוצגים להלן נתוני האקלים הבית-ספרי ברשות המקומית לפי דיווחי תלמידים ומורים בהתאמה, ובפרקים 3 ו-4 מוצגים נתוני הסביבה הפדגוגית: בפרק 3 מוצגים נתוני התלמידים ובפרק 4 – נתוני המורים.

בעבור כל אחד מהנושאים מוצגת תחילה תמונת הרשות בשנת הלימודים תשע"ז, בהשוואה לתמונה הארצית ובחלוקה לקבוצות האוכלוסייה שונות (מגזר שפה ופיקוח, כאשר הדבר רלוונטי). כמו כן, מוצגת השנה לראשונה השוואה רב-שנתית של המדדים המסכמים ברשות בשנים תשע"ד-תשע"ז. גם נתונים אלו מוצגים לצד נתונים ארציים מקבילים.



הניתוח על פי הרקע החברתי-כלכלי של תושבי הרשות ואופן חישוב

בכל בתי-הספר יש שונות בקרב התלמידים מבחינת מאפייניהם החברתיים-כלכליים, העשויים להשפיע על רמת הישגיהם בלימודים ועל תפיסותיהם את בית-הספר. יש לשאוף לכך שבתי-הספר יתייחסו לשונות זו שבין התלמידים וישקיעו בכל תלמיד בהתאם לצרכיו ויפעלו לצמצום פערים, כך שכל התלמידים יוכלו למצות את כישוריהם ללא קשר למאפייני הרקע החברתי-כלכלי שלהם. חשוב, אפוא, לבחון את נתוני המשיבים ברשות המקומית גם לאור הרקע החברתי-כלכלי המאפיין את תושבי הרשות ואת תלמידיה. לשם כך, בדוח הנוכחי מדווחים לצד הממוצעים הרשתיים גם ממוצעי קבוצת ההשוואה החברתית-כלכלית, הכוללת רשויות מקומיות מאותו מגזר שפה הדומות לרשות זו ברקע החברתי-כלכלי של תושביהן (להלן, "דוברי עברית/ערבית ברשויות מרקע דומה").

החל משנת תשע"ו סיווג הרשויות בדוח מבוסס על הסיווג העדכני של הרשויות המקומיות לאשכולות חברתיים-כלכליים, כפי שפרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשנת 2016. לפירוט נוסף על שיוך הרשויות לעשרה אשכולות חברתיים-כלכליים ר' הודעה: "אפיון רשויות מקומיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2013" באתר הלמ"ס בקישור:

http://cbs.gov.il/reader/newhodaot/hodaa_template.html?hodaa=201624330

בשנים תשע"ד-תשע"ה היה תקף סיווג הרשויות המקומיות לאשכולות חברתיים-כלכליים שפרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשנת 2013 ועליו מבוססים הדוחות בשנים אלו. ר' הודעה: "אפיון יחידות גאוגרפיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2008" בלשונית "הודעות לעיתונות" באתר הלמ"ס:

http://cbs.gov.il/reader/newhodaot/hodaa_template.html?hodaa=201324087

לשם ניתוח נתוני המיצ"ב קובצו עשרת האשכולות החברתיים-כלכליים לשלוש קבוצות רקע חברתי-כלכלי: נמוך, בינוני וגבוה, וכל רשות שויכה לאחת משלוש קבוצות אלו.

יש לציין כי במקצת הרשויות חל שינוי בסיווג האשכול החברתי-כלכלי בפרסום האחרון של הלמ"ס, ובעקבות זאת השתנתה קבוצת הרשויות הדומות מבחינה חברתית-כלכלית שאליהן הן מושוות. לדוגמה, רשות שסווגה בעבר בשנים תשע"ד-תשע"ה באשכול למ"ס הנכלל בקבוצת הרשויות מרקע חברתי-כלכלי בינוני נכללת בסיווג החדש בקבוצת הרשויות מרקע חברתי-כלכלי גבוה. במקרה זה, נתוני הרשות בשנים תשע"ד-תשע"ה מושווים לקבוצת הרשויות הדומות דוברות השפה שהן מרקע חברתי-כלכלי בינוני, בעוד נתוני תשע"ו-תשע"ז מושווים לנתוני קבוצת הרשויות הדומות שכוללת כעת את הרשויות מרקע חברתי-כלכלי גבוה.

קבוצות האוכלוסייה שנתוניהן מדווחים

בדוח זה מפורטים נתוני הרשות ולצדם מוצגים נתונים ארציים מקבילים. הנתונים מדווחים להלן בעבור **כלל השכבות י-י"א** (נתוני תלמידים)/**כלל המורים** (נתוני מורים). נוסף על כך, הנתונים המדווחים כוללים חלוקה לסוג פיקוח בבתי-ספר דוברי עברית (ממלכתי/ממ"ד), כאשר הדבר רלוונטי, ומדווחים בהתייחס לקבוצות הבאות ברשות ובארץ:

1. **כלל בתי-הספר**
2. **בתי-ספר דוברי עברית**
3. **בתי-ספר דוברי עברית בפיקוח ממלכתי**
4. **בתי-ספר דוברי עברית בפיקוח ממלכתי-דתי**

זאת ועוד: ראוי לזכור כי גם כאשר נתוניה של רשות מקומית מושווים לנתונים ארציים מקבילים, ייתכן שההרכב של אוכלוסיית התלמידים ושל בתי-הספר ברשות זו שונה במידה ניכרת מהרכבם בכלל מדינת ישראל. על כן, במקרים אלו תקפות ההשוואה לנתון הארצי מוגבלת.

הערה: בבתי-ספר שש שנתיים הכוללים חטיבת ביניים וחטיבה עליונה ייתכנו מורים המלמדים בו זמנית בשתי החטיבות. על מנת שלא לסקור אותם פעמיים, מורים אלה נשאלו רק לגבי אחת מהחטיבות שבהן לימדו. על כן, נתוני המורים המדווחים להלן מתייחסים למורים שנכללו בסקר החטיבה העליונה בלבד.

לתשומת לבך

- נתונים רשתיים אינם מדווחים במסגרת הדוח הנוכחי כאשר מספר המשיבים בקבוצת הדיווח קטן מ-25. במקרים אלה לא מדווחים הנתונים הרשתיים בתרשימים ובמקומם מוצג הסימון "-".
- במקרים בהם לא מדווחים נתוני תשע"ז של קבוצת דיווח נתונה (כגון דוברי עברית/ערבית ברשות) – לא מדווחים בעבורה גם נתוני העבר.



הנתונים המדווחים בפרקי האקלים והסביבה הפדגוגית

נתוני ההיגדים והמדד המסכם

בנושאים שבהם עוסקים השאלונים הוצגו למשיבים כמה היגדים המתארים היבטים שונים של אותו נושא. במרבית המקרים התבקשו המשיבים לציין באיזו מידה הם מסכימים עם הנאמר בהיגד, וזאת על סולם בן חמש דרגות – מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (4 או 5) כמסכימים עם ההיגד, ושיעורם (באחוזים, להלן "שיעור המסכימים") מוצג בתרשימים ובלוחות שלהלן.

בעבור מרבית הנושאים חושב מדד מסכם המתאר את התמונה הכללית בנושא הנדון מעבר להיבטיו השונים. המדד המסכם הוא הממוצע של אחוזי המסכימים עם ההיגדים בקרב תלמידים או מורים בקבוצה המדווחת (כגון תלמידים/מורים ברשות, תלמידים/מורים בכלל בתי-הספר בארץ, תלמידים/מורים בבתי-ספר דוברי עברית וכד'). בהתאם לכך, ערכי המדד נעים בין 0 ל-100. בחלק מהנושאים (כגון מעורבות באירועי אלימות) נעשה שימוש בסולם תשובות שונה מזה המתואר לעיל. פירוט לגבי סולם התשובות ואופן חישוב המדד המסכם של נושאים אלה מופיע בהמשך הדוח בתתי-פרקים הרלוונטיים.

נתוני ההיגדים והמדד המסכם מוצגים ברמת הרשות וברמה הארצית, וכן, כאשר הדבר רלוונטי, בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי וממלכתי-דתי.



נושאים שנוספו לדוחות הרשותיים מאה"לך השנים

נושאים שדווחו לראשונה בדוחות הרשותיים בשנת תשע"ה-תשע"ו:

דיווחי תלמידים (מדדים שהתווספו בתשע"ו):

- פעילויות פנאי של תלמידים – העשרה, אמנות וספורט
- פעילויות פנאי של תלמידים – חברה, מנהיגות והתנדבות

דיווחי תלמידים (מדדים שהתווספו בתשע"ה):

- אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט
- מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה
- מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים
- פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות
- אסטרטגיות ללמידה עצמית
- מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה (כולל היגדים שנוספו בתשע"ה)

דיווחי מורים (מדדים שהתווספו בתשע"ו):

- תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית-הספר
- תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה*
- עבודה שיתופית של מורים בבית-הספר (כולל היגדים חדשים שנוספו בתשע"ו)
- קליטה וליווי של עובדי הוראה ובעלי תפקידים בבית-הספר*

דיווחי מורים (מדדים שהתווספו בתשע"ה):

- הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר
- ניהול פיתוח הצוות החינוכי

* הנושא כלל היגדים שנגרעו או נוספו לדיווח בתשע"ז.

נתוני תלמידים ומורים ברשות המקומית – תשע"ז

שיעור ההשתתפות בסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית

בלוח הבא מוצגים נתוני המשיבים לסקרים בנושאי האקלים והסביבה הפדגוגית ברשות. הנתונים כוללים פירוט של מספר התלמידים/המורים שהשתתפו בסקרים ושיעורם (באחוזים) מתוך כלל התלמידים/המורים שהיו אמורים להשתתף בהם. כן מפורטים מספר בתי-הספר שתלמידיהם ומוריהם השתתפו בפועל בסקרים. הנתונים מוצגים בעבור כלל בתי-הספר ברשות.

הערה: במידה ושיעור המשיבים בקטגוריה כלשהי קטן מ-80% נתונים מוצגים בהמשך הדוח, אך יש להתייחס לנתונים אלו במשנה זהירות כיוון שהם אינם בהכרח מייצגים נאמנה את תמונת המצב ברשות.

לוח 1: מספר המשיבים ברשות בשאלונים ובראיונות ושיעורם (באחוזים) – בשכבות י'-י"א

בתי-ספר*	תלמידים/מורים		בתי-הספר בזבולון	
	מספר	שיעור משיבים**		
מספר				
3	82	86%	מורים	
3	219	88%	שכבת י'	תלמידים
3	226	90%		
			שכבת י"א	

* בית-ספר נחשב משתתף בסקרים בפועל אם לפחות אחד ממוריו או מתלמידיו השיב לסקר.

** נתון זה מתבסס על מספר המורים והתלמידים הרלוונטיים לפי דיווח בתי"ס.

בדוח זה לא מוצגים נתוני עבר מכיוון שנתוני החטיבות העליונות ברשות דווחו לראשונה בשנת תשע"ז.

ריכוז הממצאים

בלוחות הבאים מפורטים נתוני המדדים המסכמים המדווחים בדוח הנוכחי בעבור מספר נושאים שנבדקו בסקרי האקלים הבית-ספרי והסביבה הפדגוגית בקרב מורים ותלמידים (לפירוט על אופן חישוב המדדים המסכמים ר' הסבר בפרק ההקדמה לעיל). בעבור כל נושא מוצגים נתוני התלמידים או המורים, בעבור דוברי עברית **ברשות ובארץ**. כמו כן, הנתונים מדווחים גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור שכבות י'-י"א.

הערה: כאשר מספר המשיבים ברשות בקבוצת השכבות י'-י"א הנו קטן במיוחד, נתוני הרשות אינם מוצגים בלוח בעבור קבוצת שכבות זו.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

לוח 2: פירוט המדדים המסכמים בנושאי אקלים בית-ספרי לפי דיווחי תלמידים ברשות

שכבות: י-י"א						אקלים בית-ספרי לפי דיווחי תלמידים בזבולון	
כלל בתי"ס בארץ	בתי"ס דוברי עברית						
	ממלכתי-דתי		ממלכתי				
	סך-הכול	ברשות	ברשות	בארץ	ברשות		
דיווחי תלמידים							
68%	70%	71%	70%	56%	74%	תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר בקרב התלמידים	
43%	40%	38%	46%	36%	38%	39%	יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים
65%	65%	63%	75%	54%	61%	64%	יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה
6%	3%	2%	2%	5%	4%	1%	היעדר תחושת מוגנות של התלמידים*
8%	6%	6%	5%	6%	6%	6%	מעורבות באירועי אלימות*
5%	3%	3%	3%	4%	4%	3%	אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט*
53%	48%	53%	43%	30%	49%	58%	מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות
37%	35%	29%	39%	27%	33%	29%	התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה

* בנושא זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על היקף רחב יותר של התופעה השלילית הנמדדת.

לוח 3: פירוט המדדים המסכמים בנושאי אקלים בית-ספרי לפי דיווחי מורים ברשות

מורים בחט"ע					אקלים בית-ספרי לפי דיווחי מורים בזבולון	
כלל בתי"ס בארץ	בתי"ס דוברי עברית					
	סך-הכול	ממלכתי-דתי	ממלכתי			
			ברשות בארץ	ברשות		
	ברשות	בארץ				
דיווחי מורים						
70%	71%	73%	-	74%	75% 70%	שביעות הרצון של המורים מבית-הספר
76%	78%	81%	-	79%	82% 77%	שותפות הורים בבית-הספר

לוח 4: פירוט המדדים המסכמים בנושאי הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים ברשות

שכבות: י-י"א						סביבה פדגוגית לפי דיווחי תלמידים בזבולון	
כלל בתי"ס בארץ	בתי"ס דוברי עברית						
	סך-הכול בארץ	ממלכתי-דתי ברשות בארץ	ממלכתי				
			ברשות בארץ	ברשות			
דיווחי תלמידים							
50%	43%	40%	50%	39%	41%	41%	מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה
61%	59%	61%	64%	58%	57%	62%	מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים
87%	86%	85%	89%	85%	86%	85%	תפיסת חשיבות תעודת הבגרות
72%	71%	73%	77%	63%	70%	75%	תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות
55%	49%	51%	55%	45%	47%	53%	תפיסת תפקיד בית-הספר כמכשיר לחיים
48%	42%	35%	50%	37%	40%	34%	תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה
53%	49%	52%	54%	37%	48%	54%	פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות
55%	50%	40%	52%	44%	49%	40%	אסטרטגיות ללמידה עצמית
53%	49%	46%	53%	52%	48%	44%	קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים
56%	55%	54%	61%	23%	53%	60%	מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית
73%	75%	76%	79%	63%	73%	78%	מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה
57%	60%	74%	55%	74%	61%	74%	פעילויות פנאי של תלמידים – העשרה, אמנות וספורט
72%	73%	77%	83%	60%	70%	80%	פעילויות פנאי של תלמידים – חברה, מנהיגות והתנדבות

לוח 5: פירוט המדדים המסכמים בנושאי הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים ברשות

מורים בחט"ע					סביבה פדגוגית לפי דיווחי מורים בזבולון		
כלל בתי"ס בארץ	בתי"ס דוברי עברית						
	סך-הכול	ממלכתי-דתי	ממלכתי	ברשות בארץ			ברשות בארץ
דיווחי מורים							
64%	60%	66%	60%	-	61%	66%	הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר
38%	34%	27%	33%	-	34%	27%	ניהול פיתוח הצוות החינוכי
57%	54%	54%	53%	-	55%	56%	תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית-הספר
67%	64%	61%	63%	-	64%	60%	תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה
74%	73%	67%	71%	-	74%	70%	עבודה שיתופית של מורים בבית-הספר
68%	68%	65%	60%	-	71%	70%	קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית-הספר
69%	70%	64%	69%	-	70%	67%	מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

פרק 1. אקלים בית-ספרי לפי דיווחי תלמידים

פרק זה, המתייחס לאקלים הבית-ספרי לפי דיווחי התלמידים ברשות, כולל מידע בנוגע לנושאים הבאים:

1.1. שביעות רצון

1.1.1. תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר בקרב התלמידים

באיזו מידה השהייה בבית-הספר היא חוויה חיובית לתלמידים, חוויה של שייכות ושביעות רצון?

1.2. יחסים בין-אישיים בין באי בית-הספר

1.2.1. יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים

באיזו מידה היחסים בין המורים לתלמידים מתאפיינים בקרבה ואכפתיות?

1.2.2. יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה

באיזו מידה היחסים בין התלמידים מתאפיינים בלכידות ובעזרה הדדית?

1.3. תחושת מוגנות וביטחון

1.3.1. היעדר תחושת מוגנות של התלמידים

באיזו מידה החוויה של התלמידים בבית-הספר מתאפיינת בתחושות של היעדר מוגנות, של חשש ופחד?

1.3.2. מעורבות באירועי אלימות

האם ובאיזו תדירות התלמידים מדווחים כי נפלו קורבן לאירועי אלימות מסוגים שונים ובדרגות חומרה שונות בעת ששהו בבית-הספר?

1.3.3. אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט*

האם ובאיזו תדירות התלמידים מדווחים על מקרים של אלימות ברשתות החברתיות ובאינטרנט?

1.3.4. מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות

באיזו מידה התלמידים חשים שבית-הספר משקיע מאמצים ביצירת אווירה של מוגנות בקרב התלמידים?

1.4. משמעת והתנהגות

1.4.1. התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה

כיצד מתנהלים השיעורים שהתלמידים משתתפים בהם? האם שוררת בהם אווירה לימודית רצינית, נעימה ונינוחה?

* נושא זה נוסף לדוחות הבית-ספריים במהלך השנים. לפרטים נוספים ר' פרק ההקדמה.

1.1 שביעות רצון

1.1.1 תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר בקרב התלמידים

פרק זה פותח בסוגיה הבסיסית של תחושת שביעות הרצון והשייכות של התלמידים למוסד שבו הם לומדים. בהתייחס לסוגיה זו, הנתונים שלהלן עוסקים בתחושתם הכללית החיובית של התלמידים כלפי בית-הספר, והם בוחנים באיזו מידה השהייה בבית-הספר באופן כללי היא חוויה חיובית ונעימה לפי תפיסת התלמידים.

לתשומת לבך

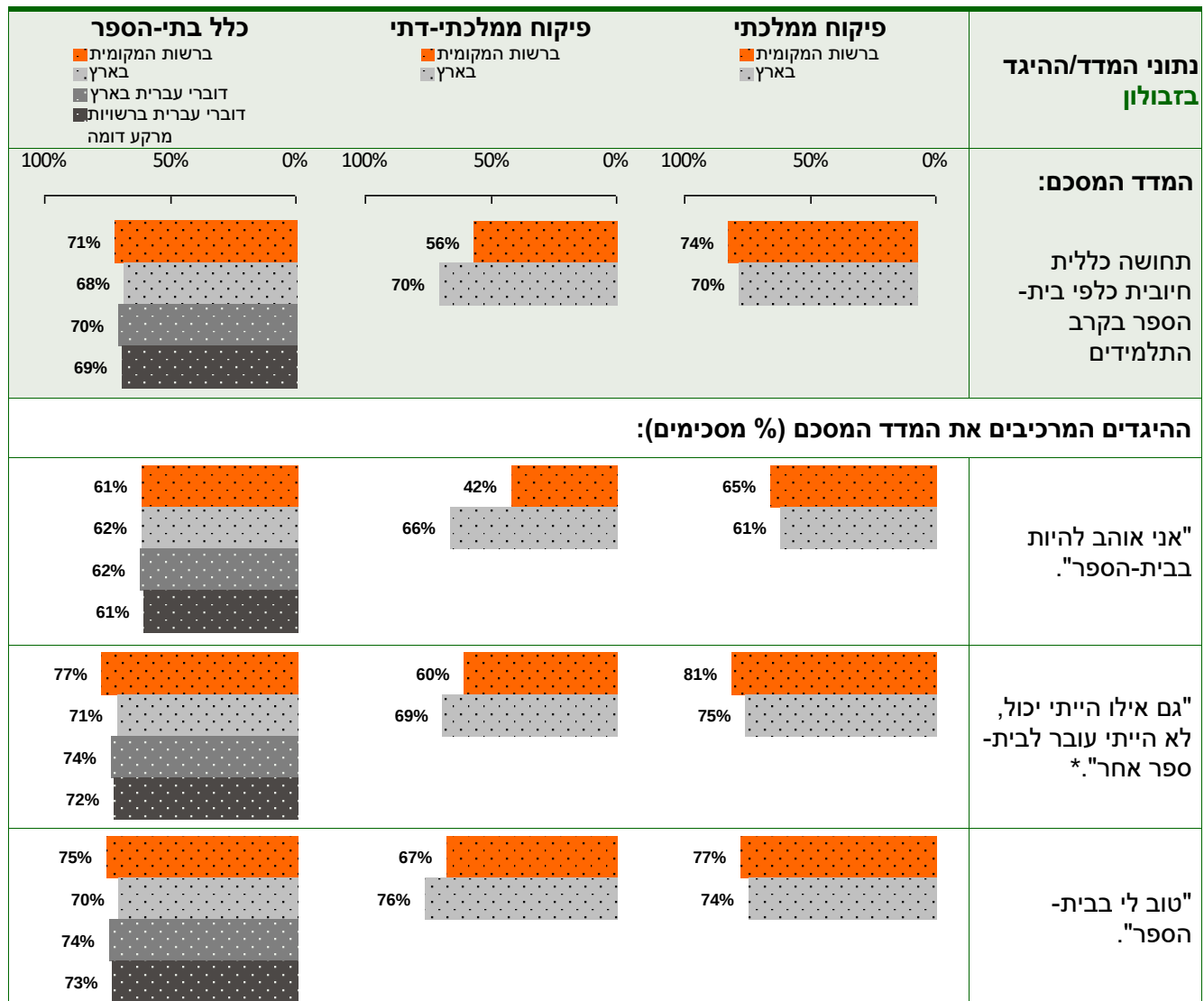
בהמשך הדוח יוצגו נתונים בדבר שביעות רצונם של המורים מבית-הספר. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים ושל התלמידים כבסיס ראשוני בלבד לדיון וללמידה. יחד עם זאת חשוב להיזהר מפרשנויות מרחיקות לכת בשל הבדלים בהיבטים השונים של הנושא שנבדקו בקרב מורים ובקרב תלמידים ובשל דרך שונה של איסוף הנתונים (ראיונות טלפוניים לעומת שאלונים למילוי עצמי).

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' סרק ההקדמה

תרשים 1: דיווחי התלמידים על תחושה כללית חיובית כלפי בית-הספר



* היגד זה נוסח בשאלון על דרך השלילה, ולצורך הדיווח נוסח מחדש על דרך החיוב כשאר ההיגדים, כך שערך גבוה יותר בהיגד זה משקף תחושה כללית טובה יותר. נוסח ההיגד המקורי: "אילו הייתי יכול, הייתי עובר לבית-ספר אחר".

1.2 יחסים בין-אישיים בין באי בית-הספר

תת-פרק זה עוסק ביחסים הבין-אישיים בין באי בית-הספר: התלמידים והמורים (תת-פרק נוסף בהמשך הדוח עוסק גם במעורבות ההורים מנקודת מבטם של המורים). בעוד שתחושות של שביעות רצון הן חשובות אך לא בהכרח קשורות להצלחה במישור הפדגוגי ובמישור של הישגים לימודיים, הרי שיחסים בין-אישיים חיוביים במשולש שבין תלמידים, מורים והורים הם תנאי חשוב לתפקוד בית-ספרי מיטבי במישורים אלו.

בהקשר זה מדווחים הנושאים הבאים: יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים ויחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה.

1.2.1 יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים

בתת-פרק זה מוצגים ממצאים מדיווחי תלמידים על מערכת היחסים ביניהם לבין צוות המורים, יחסים אשר מהווים את התשתית שעליה נבנים תהליכי ההוראה והלמידה, באופן היוצר אווירה בין-אישית חיובית ומעצימה.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 2: דיווחי התלמידים על יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים





1.2.2 יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה

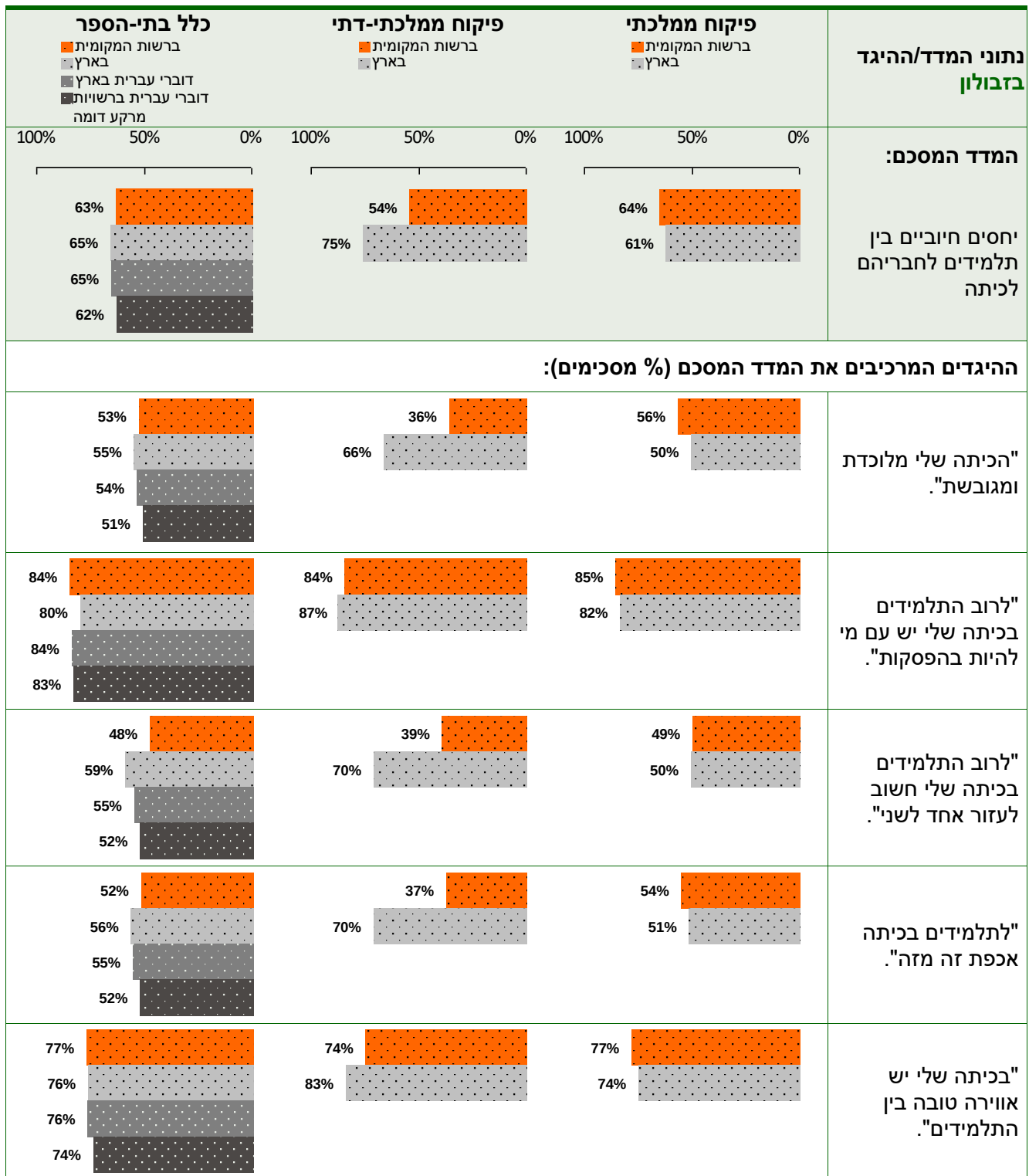
בעוד שיחסים בין מורים לתלמידים הם נדבך חשוב ביצירת אווירה לימודית טובה ומקדמת, הרי שגם ליחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם נודעת חשיבות רבה ביצירת פניות בקרב התלמידים להתמקד בלימודיהם. המדד המסכם "יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה" מבקש לבחון את תפיסות התלמידים ברשות בדבר טיב היחסים ביניהם, ולברר באיזו מידה יחסים אלו מתאפיינים בלכידות, בעזרה הדדית ובאכפתיות.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' טרק ההקדמה

תרשים 3: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין תלמידים לחבריהם לכיתה



1.3 תחושת מוגנות וביטחון

לאחר סקירת המעגלים השונים של יחסים בין-אישיים בבית-הספר, תת-פרק זה מבקש לתת מקום מרכזי לבחינת נושאי האלימות והמוגנות בבית-הספר, כפי שהם מצטיירים מתפיסותיהם הסובייקטיביות של התלמידים. נושא האלימות הוא אחד הנושאים החשובים שעומדים על סדר יומה של מערכת החינוך ושעולים רבות בשיח הציבורי בישראל בשנים האחרונות. גם בית-ספר המצטיין במוטיבציה גבוהה של התלמידים ובהשקעה רבה של הצוות עלול להיכשל בהשגת יעדיו אם באי בית-הספר סובלים מאלימות ופועלים באווירה של פחד והיעדר מוגנות.

בהקשר זה נתמקד במספר סוגיות עיקריות: היעדר תחושת מוגנות של התלמידים, מעורבות באירועי אלימות, אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט ומאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות.

1.3.1 היעדר תחושת מוגנות של התלמידים

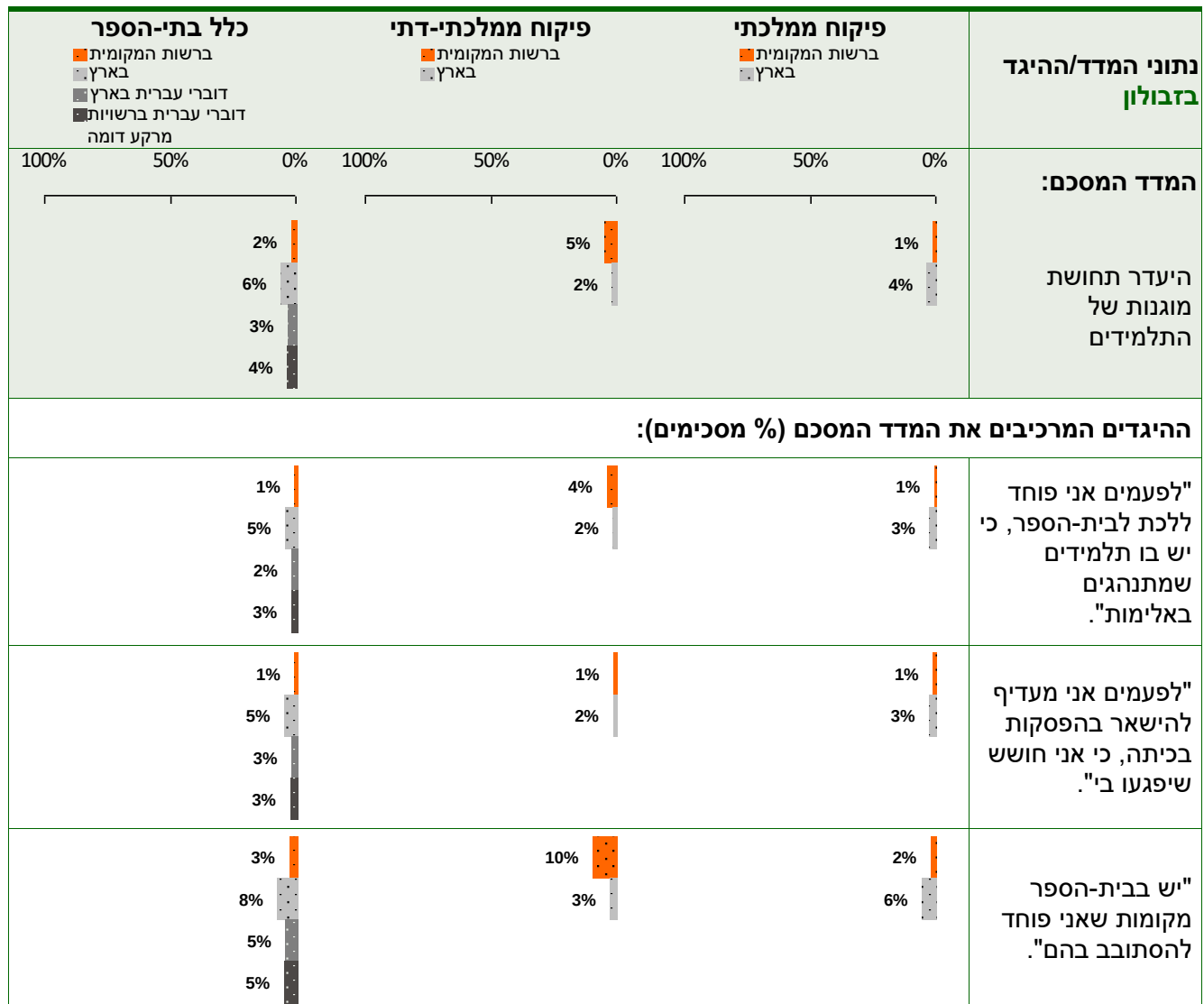
הנתונים הבאים עוסקים בתחושות של היעדר מוגנות, פחד וחשש בקרב תלמידים בבית-הספר, ומשקפים את קיומה או את אי-קיומה של תחושת ביטחון אישי בקרב התלמידים בבית-הספר ברשות (חשש מהצקות מצד תלמידים אלימים, ממריבות, חשש לחפצים), מתוך הבנה שאווירה של ביטחון אישי ומוגנות היא תנאי הכרחי ללמידה ולהיווצרות אקלים של צמיחה בבית-הספר.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **היעדר תחושת מוגנות בבית-הספר** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 4: דיווחי התלמידים על היעדר תחושת מוגנות בבית-הספר



לתשומת לבך: בתרשים זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על תחושה חזקה יותר של היעדר מוגנות, לפי דיווחי התלמידים.

1.3.2 מעורבות באירועי אלימות

הנתונים הבאים משקפים את דיווחיהם של תלמידים ברשות על אירועי אלימות שחוו בבית-הספר במהלך החודש שקדם להעברת השאלונים.¹ התלמידים התבקשו לדווח על סוגים שונים של אלימות שהופנתה כלפיהם ובדרגות חומרה שונות, החל מדחיפות ואיומים דרך הפצת שמועות, חרמות ונידויים, וכלה בפגיעות שכללו שימוש בחפצים או באגרופים.

לתשומת לבך

המדד המסכם "**מעורבות באירועי אלימות**" מבוסס על דיווחי תלמידים על כך שנפלו קרבן לאלימות מסוגים שונים ובדרגות חומרה שונות. בהבנת הנושא חשוב לבחון לא רק את המדד המסכם, אלא גם איזה סוג אלימות מאפיין את בתי-הספר, אם בכלל, כפי שמפורט להלן.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **מעורבות באירועי אלימות** במהלך החודש האחרון – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

כיצד חושבו שיצורי האדווחים kei זה?

בהיגדים המתייחסים **למעורבות באירועי אלימות** התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכיחות התרחשו בחודש שקדם למילוי השאלון גילויי אלימות שונים המתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקש התלמיד לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה:

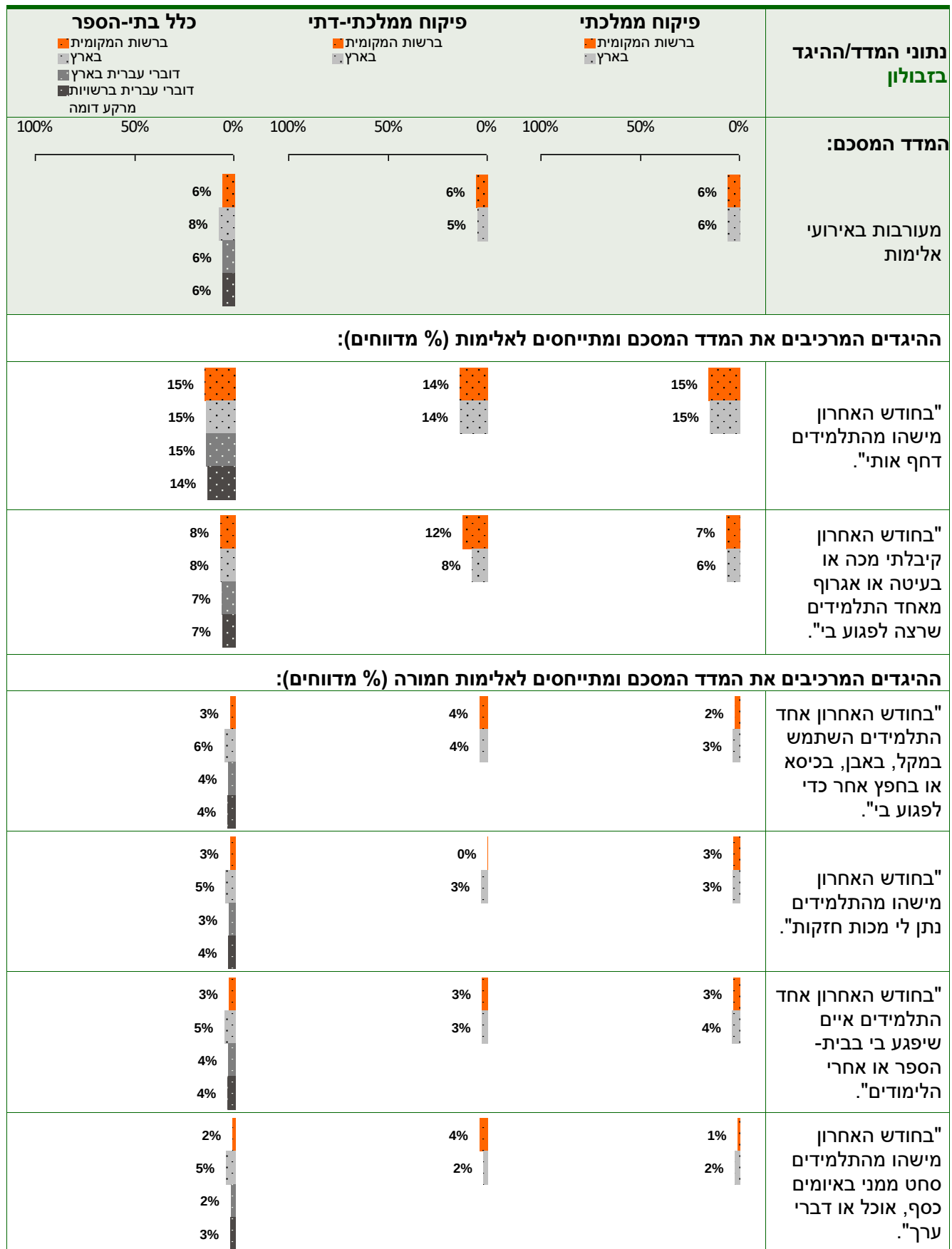
1- "אף פעם", 2- "פעם או פעמיים", 3- "שלוש פעמים או יותר".

לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (2 או 3) **כמדווחים על האירוע**, ושיעורם (באחוזים, להלן "**שיעור המדווחים**") מוצג בתרשים שלהלן.

המדד המסכם של מעורבות באירועי אלימות הוא **הממוצע של שיעורי המדווחים** על אירועי האלימות המתוארים בהיגדים השונים, והוא נע בין 0 ל-100.

¹ בנושא זה הסתייענו בליווי המקצועי של פרופ' רמי בנבנישתי ובשימוש בכלי המחקר שלו, של פרופ' מונא חורי-כסאברי ושל פרופ' רון אסטור. לפירוט נוסף ר' בנבנישתי, ר. חורי-כסאברי, מ. ואסטור, ר. (2005). אלימות במערכת החינוך – דוח מחקר. בית-הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית, האוניברסיטה העברית, ירושלים.

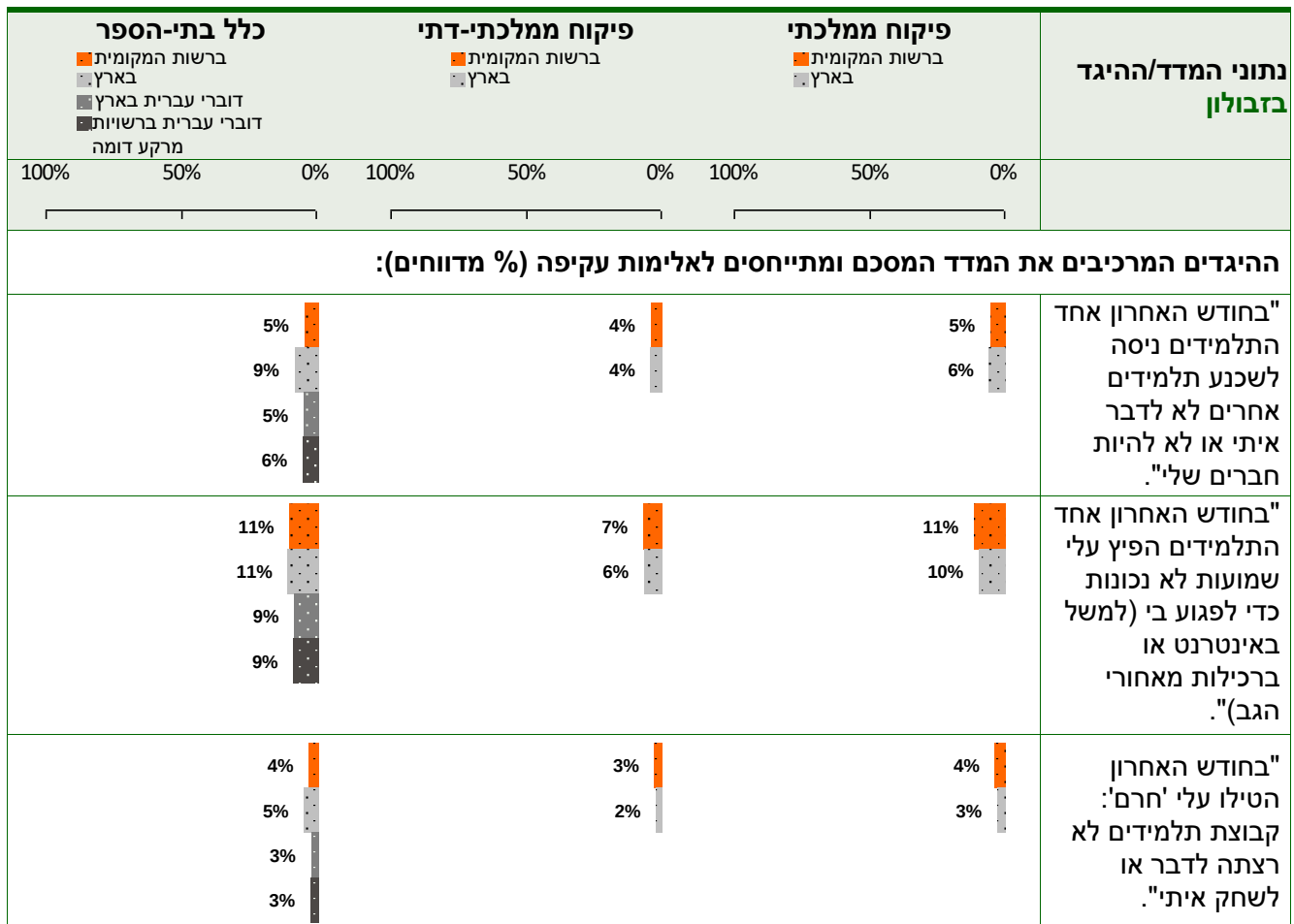
תרשים 5: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות



לתשומת לבך: בנושא זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות, לפי דיווחי התלמידים.

המשך התרשים בעמוד הבא ⇐

המשך התרשים: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות



לתשומת לבך: בנושא זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות, לפי דיווחי התלמידים.

1.3.3 אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט

בעשור האחרון חל שינוי דרמטי בדפוס ובהיקף השימוש באינטרנט וברשתות החברתיות בקרב ילדים ובני נוער. ילדים ובני נוער מוצאים באינטרנט וברשתות החברתיות מענה חברתי, לימודי וכר נרחב לפעילויות פנאי. שינויים אלה מחייבים לתת את הדעת על הסכנות הכרוכות בשימוש באינטרנט, כגון חשיפה לתכנים בלתי הולמים, פגיעה חברתית כמו אלימות מילולית, הפצת שמועות, חרמות ופגיעה בפרטיות. חשיפת היקף התופעה עשויה לסייע בהגברת מודעות של הורים, מורים וילדים לשימוש נכון באינטרנט ובהטמעת החשיבות של גלישה בטוחה. המדד המסכם "אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט" מבקש לבחון באיזו מידה תלמידים נפגעו בשל הפצת תמונות, פרסום קללות/עלבונות, שמועות או קריאות לחרם ברשתות החברתיות ובאינטרנט.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט** במהלך החודש האחרון – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

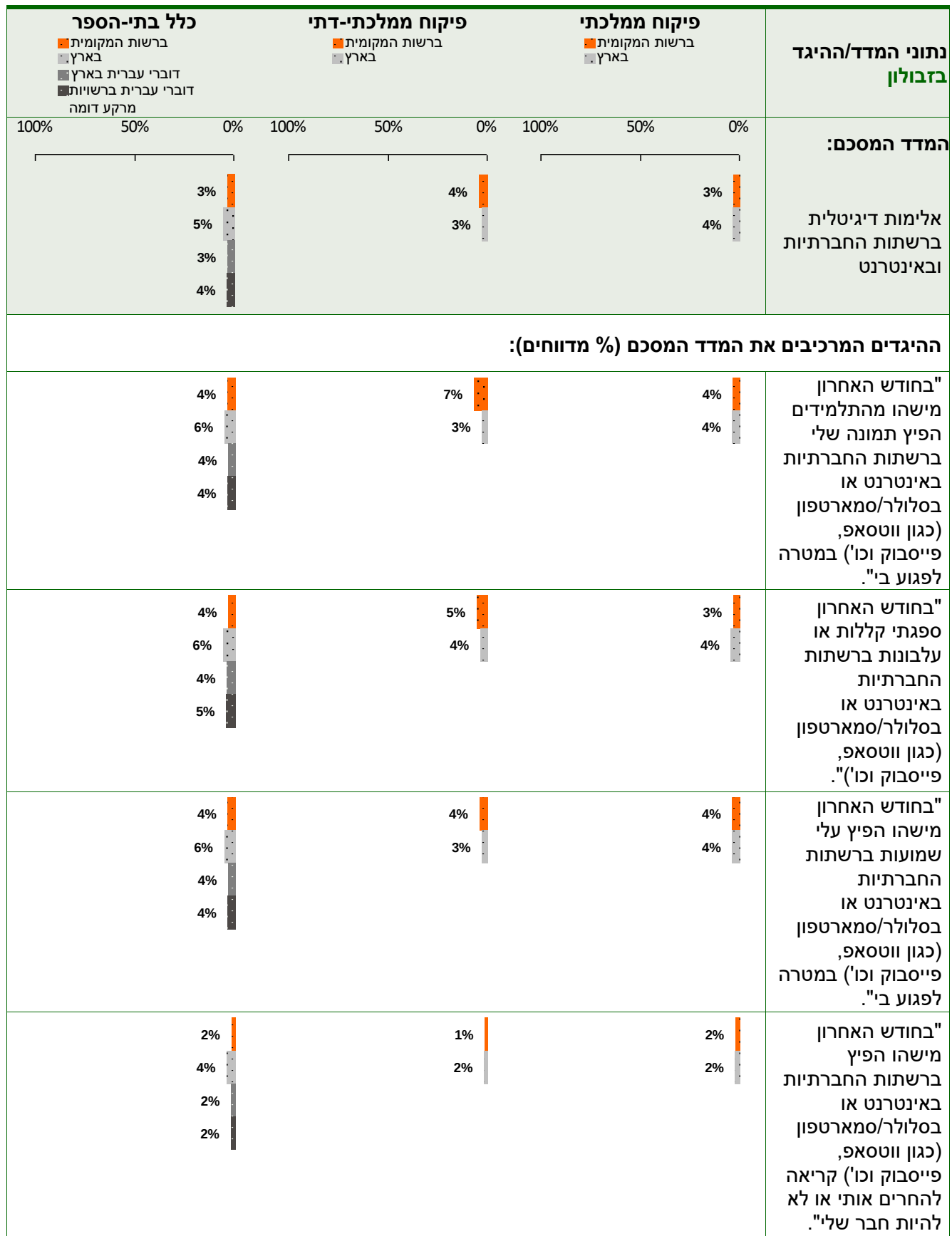
כיצד חושבו שיעורי האדווחים בנתונים?

בהיגדים המתייחסים לאלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכיחות התרחשו בחודש שקדם למילוי השאלון גילויים שונים של אלימות דיגיטלית, כפי שהם מתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקש התלמיד לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה: 1 – "אף פעם", 2 – "פעם או פעמיים", 3 – "שלוש פעמים או יותר".

לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (2 או 3) כמדווחים על האירוע, ושיעורם (באחוזים, להלן "שיעור המדווחים") מוצג בתרשים שלהלן.

המדד המסכם של מעורבות באירועי אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט הוא הממוצע של שיעורי המדווחים על אירועי האלימות הדיגיטלית המתוארים בהיגדים השונים בנושא זה, והוא נע בין 0 ל-100.

תרשים 6: דיווחי התלמידים על אלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט



לתשומת לבך: בנושא זה ערכים גבוהים יותר מצביעים על מעורבות רבה יותר באלימות דיגיטלית ברשתות החברתיות ובאינטרנט, לפי דיווחי התלמידים.

1.3.4 מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות

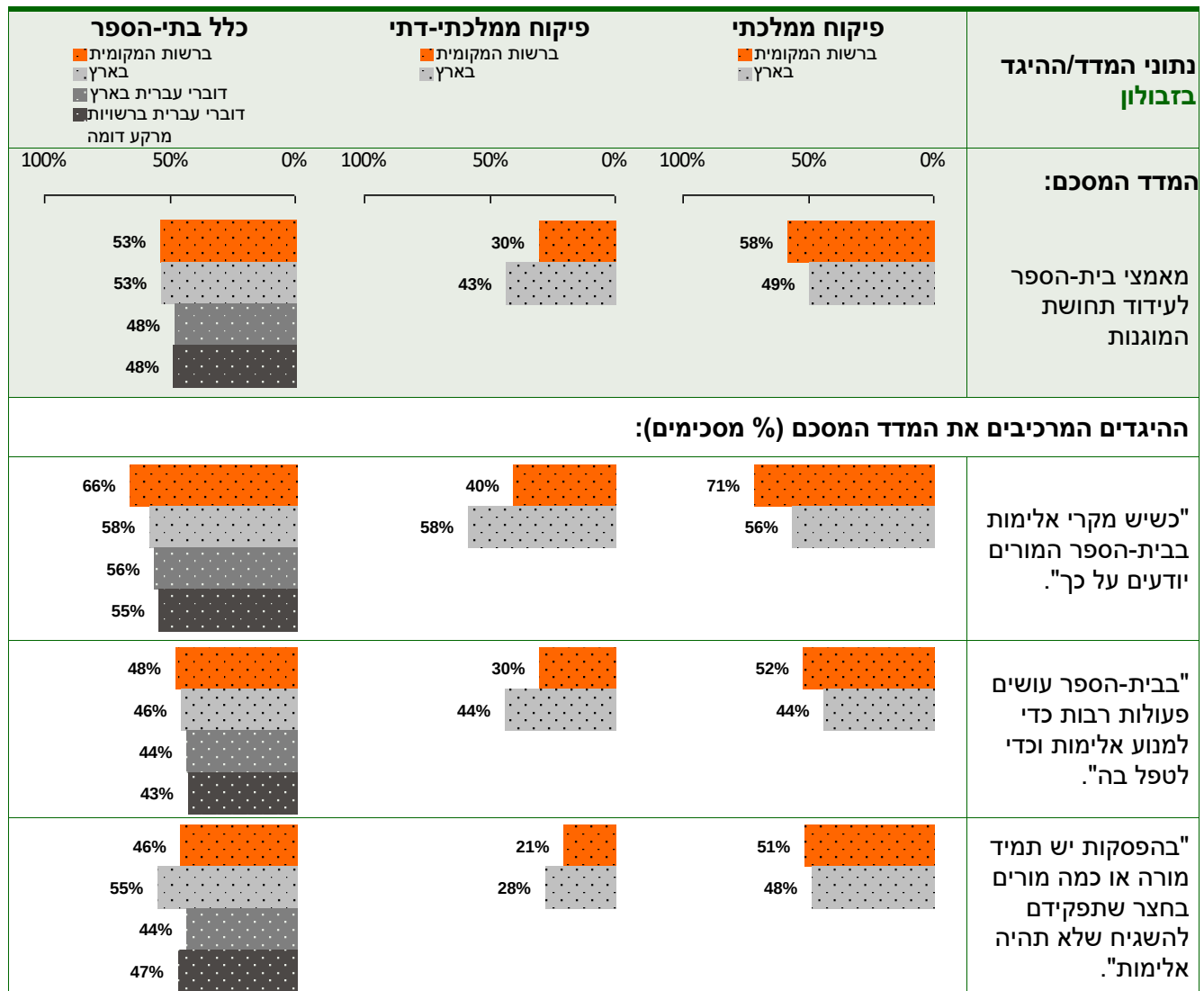
קודם לכן הוצגו תחושות היעדר מוגנות ופחד בקרב התלמידים. להלן יוצגו תפיסות התלמידים בדבר המאמצים שצוות בית-הספר משקיע במניעת אלימות ובטיפול בה. יש לזכור כי גם כאשר תלמידים חשים מוגנים ובטוחים בבית-הספר, חשוב לבחון אם בית-הספר ממשיך לפעול ולהשקיע מאמצים כדי לשמר מצב זה.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' טרק ההקדמה

תרשים 7: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד תחושת המוגנות



1.4 משמעת והתנהגות

בעוד שסביבה מוגנת ובטוחה מהווה תנאי הכרחי להתפתחות אווירה לימודית (וגם, כמובן, מהווה מטרה בפני עצמה), הרי שחלק זה של פרק האקלים עוסק במישרין בהיווצרות אווירה מעודדת למידה, באמצעות בחינת דפוסי ההתנהגות של תלמידים בכיתות במהלך שיעורים.

1.4.1 התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה

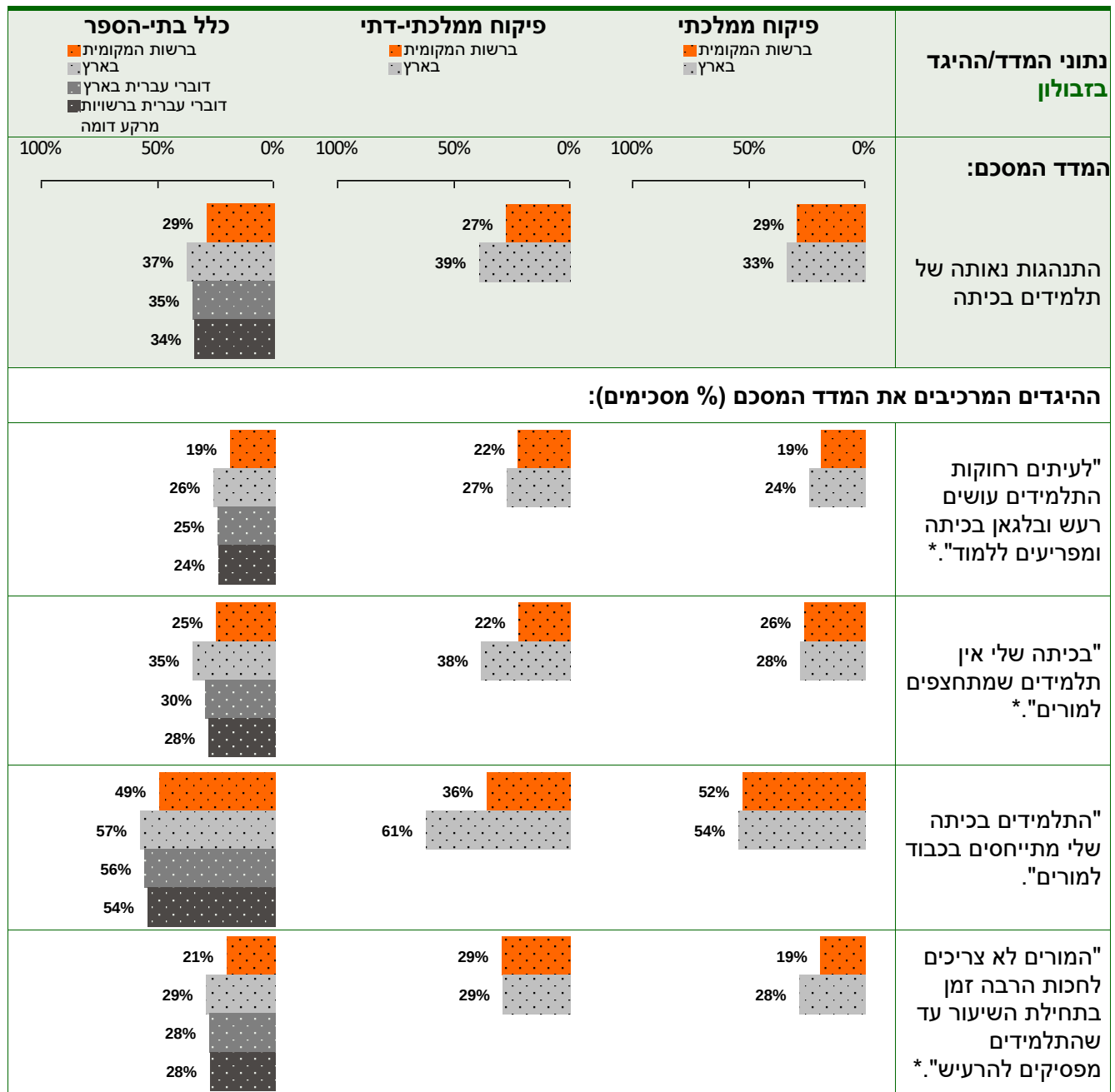
הנתונים הבאים מציגים את דיווחי התלמידים בדבר התנהגות נאותה של התלמידים במהלך השיעורים בכיתה – באיזו מידה השיעור מתנהל באווירה נעימה ונינוחה או מתאפיין בחוסר שקט ומתח שאינם מאפשרים למידה.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **התנהגות נאותה של תלמידים בכיתה** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 8: דיווחי התלמידים על התנהגות נאותה בכיתה



* היגדים אלה נוסחו בשאלון על דרך השלילה, ולצורך הדיווח נוסחו מחדש על דרך החיוב כשאר ההיגדים, כך שערך גבוה יותר בהיגדים אלו משקף רמה גבוהה יותר של התנהגות נאותה של התלמידים בכיתה. הנוסח המקורי של שלושת ההיגדים בשאלון (על פי הסדר בתרשים): "לעיתים קרובות התלמידים עושים רעש ובלגאן בכיתה ומפריעים ללמוד"; "בכיתה שלי יש תלמידים שמתחצפים למורים"; "המורים צריכים לחכות הרבה זמן בתחילת השיעור עד שהתלמידים מפסיקים להרעיש".

פרק 2. אקלים בית-ספרי לפי דיווחי מורים

פרק זה, המתייחס לאקלים הבית-ספרי לפי דיווחי המורים ברשות, כולל מידע בנוגע לנושאים הבאים:

2.1. שביעות רצון

2.1.1. שביעות הרצון של המורים מבית-הספר

באיזו מידה המורים חווים תחושות של סיפוק ושביעות רצון בעבודתם? באיזו מידה הם שבעי רצון מהתנהלות בית-הספר?

2.2. יחסים בין בית-הספר לבין ההורים

2.2.1. שותפות הורים בבית-הספר

האם קיים ערוץ תקשורת פתוח בין בית-הספר להורים? האם ההורים שותפים לתכנון ולעשייה הבית-ספרית?

2.1 שביעות רצון

2.1.1 שביעות הרצון של המורים מבית-הספר

הנתונים שלהלן מציגים את מידת שביעות רצונם של המורים ברשות המקומית מבית-הספר הן כמקום עבודה והן מבחינת אופן התנהלותו.

לתשומת לבך

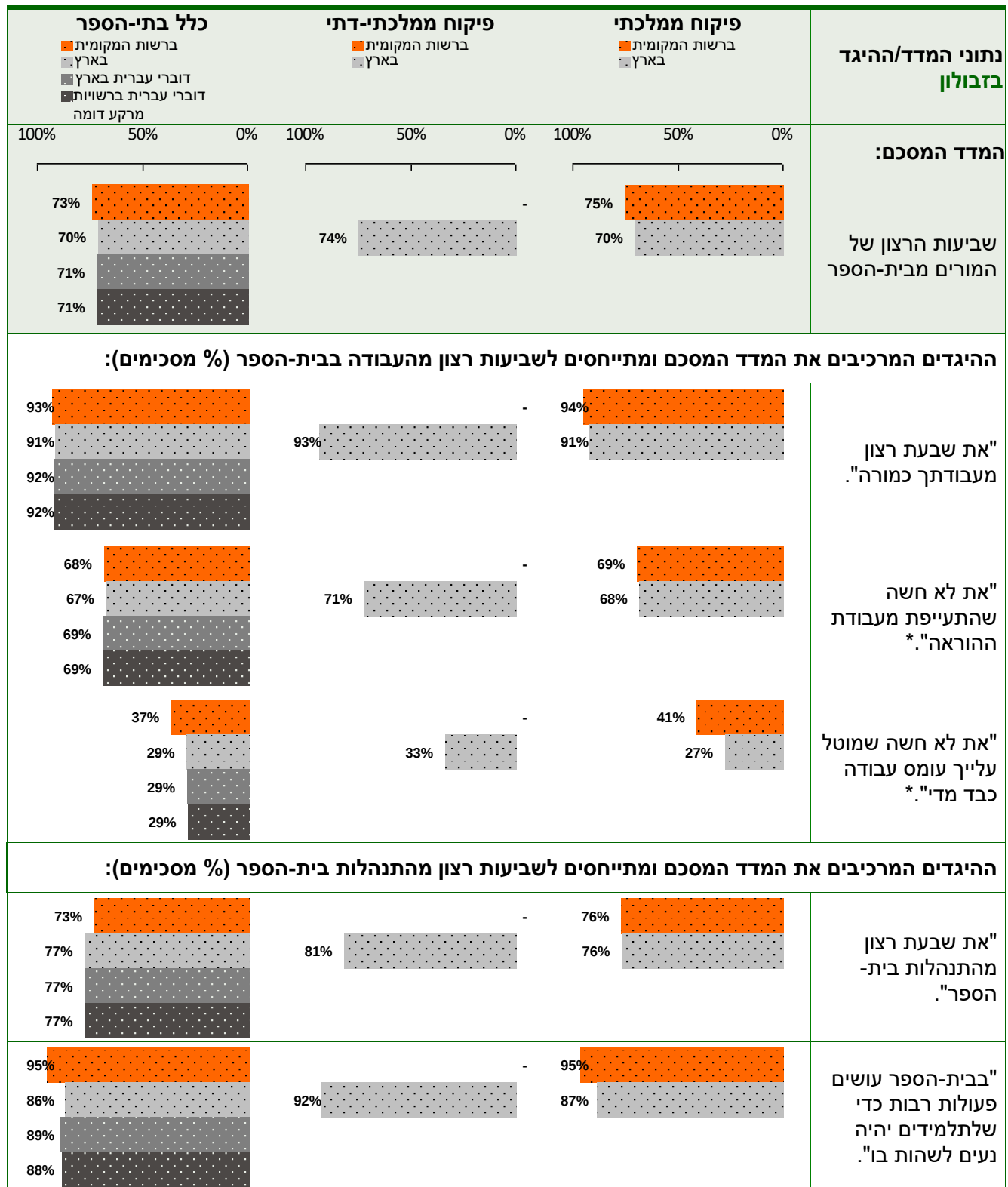
סוגיה זו נבחנה קודם לכן מזווית הראייה של התלמידים. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים והתלמידים כבסיס ראשוני לדיון וללמידה. יחד עם זאת חשוב להיזהר מפרשנויות מרחיקות לכת בשל הבדלים בהיבטים השונים של הנושא שנבדקו בקרב מורים ובקרב תלמידים ובשל דרך שונה של איסוף הנתונים (ראיונות טלפוניים לעומת שאלונים למילוי עצמי).

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **שביעות הרצון של המורים מבית-הספר** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר **ברשות המקומית ובארץ** וכן **בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: **ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ**. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת המורים בחטיבות העליונות.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

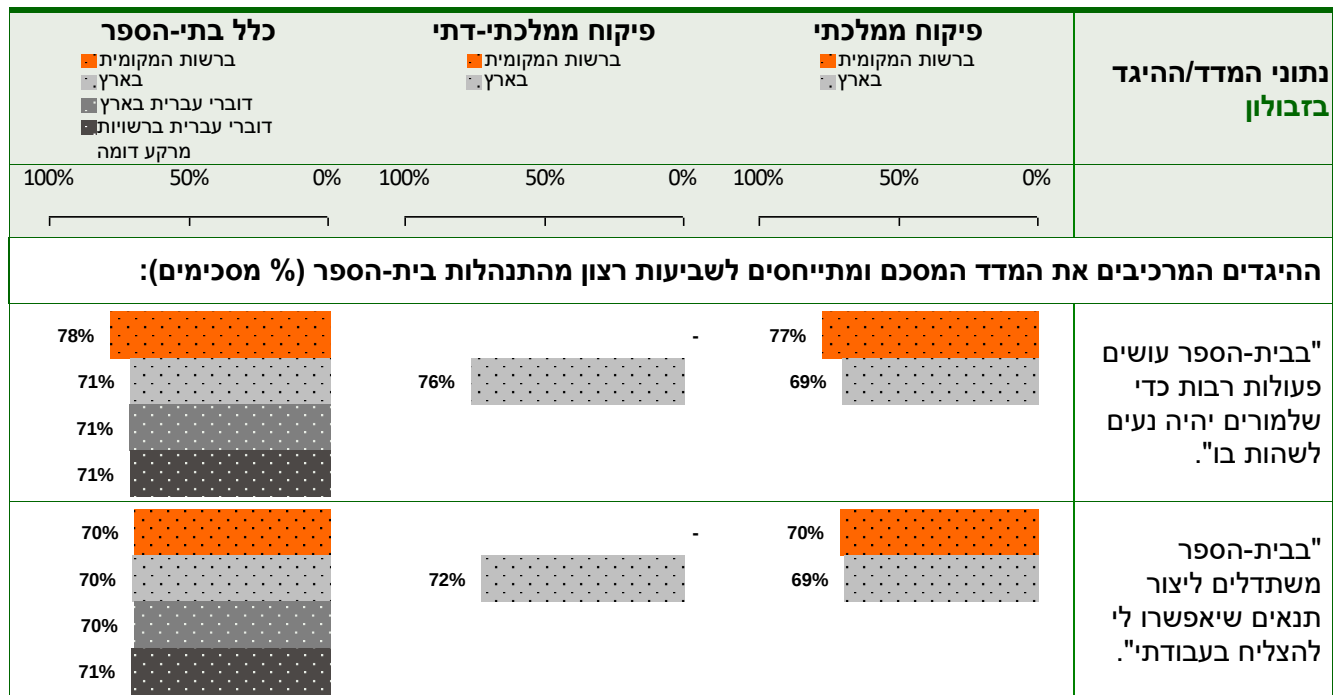
תרשים 9: דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית-הספר



* היגדים אלה נוסחו בשאלון על דרך השלילה, ולצורך הדיווח נוסחו מחדש על דרך החיוב כשאר ההיגדים, כך שערך גבוה יותר משקף שביעות רצון רבה יותר. הנוסח המקורי של ההיגדים, כפי שהופיעו בשאלון (על פי הסדר בתרשים): "את חשה שהתעייפת מעבודת ההוראה"; "את חשה שמוטל עלייך עומס עבודה כבד מדי".

➔ המשך התרשים בעמוד הבא

המשך התרשים: דיווחי המורים על שביעות הרצון מבית-הספר



2.2 יחסים בין בית-הספר לבין ההורים

בעלי העניין העיקריים במתרחש בבית-הספר, מתוך הקהילה הסובבת אותו, הם הורי התלמידים. יחסים תקינים ופוריים בין בית-הספר להורים הם תנאי חשוב ליצירת אווירה חיובית הן במישור הלימודי והן במישור החברתי. נדבך מרכזי בכינון יחסים חיוביים הוא ערוץ תקשורת פתוח בין בית-הספר להורים, כך שהאחרונים יהיו מעודכנים בכל הנעשה עם ילדיהם. אולם יחסים פוריים בין בית-הספר להורים הם הרבה יותר מזה: יחסים כאלה מתאפיינים בשיתוף של ההורים בתכנון ובעשייה הבית-ספרית, תוך יצירת שותפות אמיתית בין בית-הספר להורים.

לתשומת לבך

התת-פרק הבא עוסק ביחסים עם ההורים בבית-הספר כפי שהם מצטיירים בדיווחי המורים והם משלימים את הדיווח שהוצג קודם לכן בנושא טיב היחסים הבין-אישיים בין המורים והתלמידים לפי דיווחי התלמידים. כאמור, יחסים בין-אישיים חיוביים במשולש שבין תלמידים, מורים והורים הם תנאי חשוב לתפקוד בית-ספרי מיטבי.

2.2.1 שותפות הורים בבית-הספר

המדד המסכם "שותפות הורים בבית-הספר" מבקש לבחון את התקשורת ואת מידת המעורבות ושיתוף הפעולה בין ההורים לבין בית-הספר, על סמך דיווחי המורים.

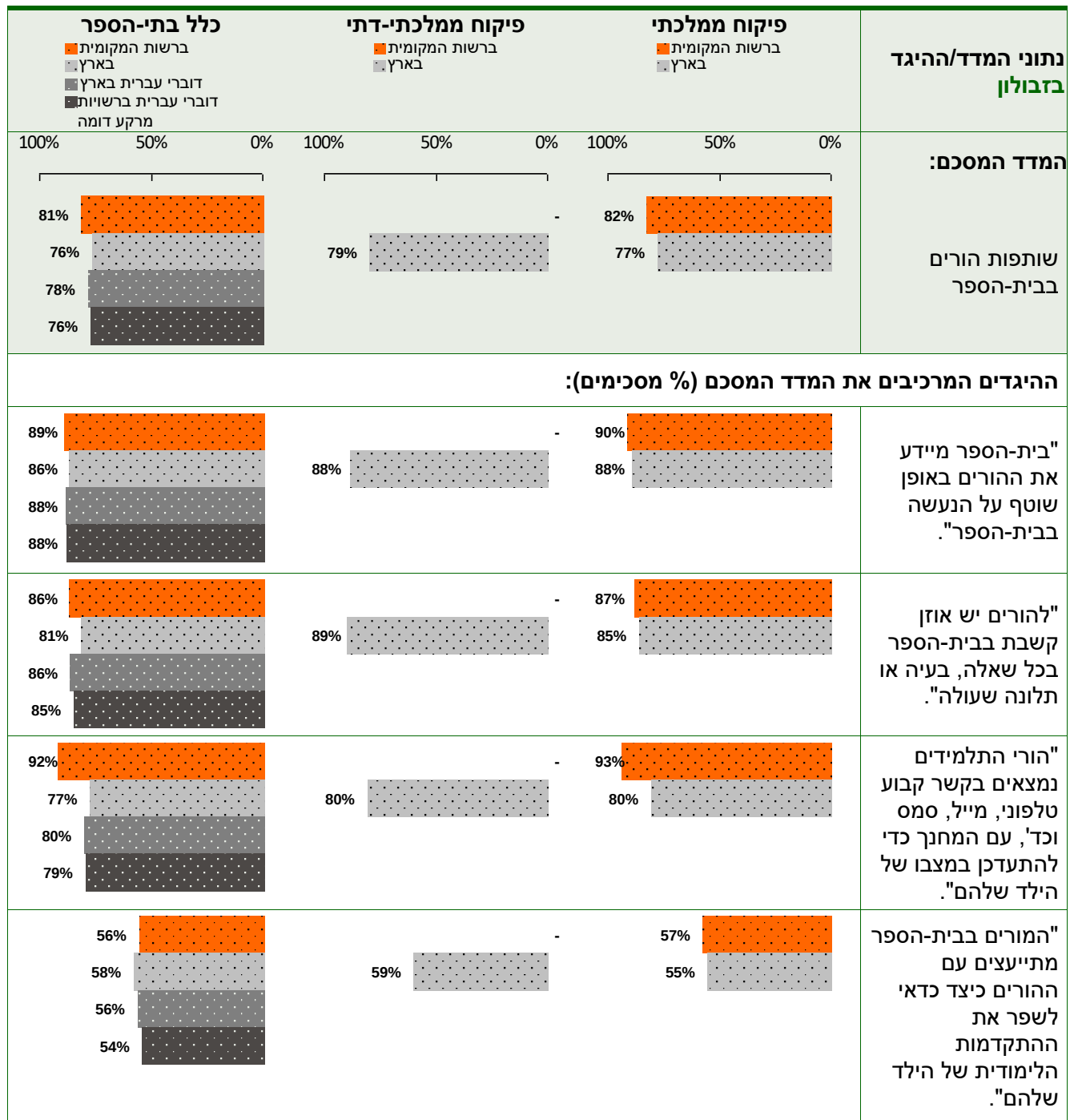
הרכב ההיגדים במדד המסכם השתנה מתשע"ה ואילך ועל כן לא ניתן להשוות את נתוני המדד המעודכן המתפרסמים בדוח זה לנתונים שפורסמו בדוחות קודמים של ראמ"ה.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **שותפות הורים בבית-הספר** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת המורים בחטיבות העליונות.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' טרק ההקדמה

תרשים 10: דיווחי המורים על שותפות הורים בבית-הספר



פרק 3. הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי תלמידים

פרק זה מתמקד במאפיינים מרכזיים של הסביבה הפדגוגית בחטיבות העליונות. הפרק עוסק בשלושה נושאים עיקריים: היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה, דרכי הוראה-למידה-הערכה וחינוך חברתי-ערכי בבית-הספר.

גם בפרק זה, בדומה לפרק האקלים, מוצגים היגדים ומדדים המתאימים לכל שלבי הגיל, אשר הועברו גם בקרב תלמידי יסודי וחט"ב. כמו כן מוצגים גם היגדים ומדדים ייחודיים לתלמידי החטיבות העליונות המשקפים את הסוגיות הרלוונטיות להם (כגון עמדות כלפי בחינות הבגרות ותעודת הבגרות, תפיסות בדבר המידה שבה הם נתרמים מלימודיהם, תפיסות לגבי עתידם כבוגרים ועוד).

3.1. היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה

3.1.1. מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה*

האם התלמידים לומדים מתוך עניין, סקרנות והנאה ומגלים מעורבות רבה בלמידה?

3.1.2. מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים*

באיזו מידה המורים מצפים מהתלמידים להתאמץ, מאמינים ביכולותיהם ומעודדים אותם להעמיק בנושאי הלימוד?

3.1.3. תפיסת חשיבות תעודת הבגרות

באיזו מידה התלמידים תופסים את תעודת הבגרות כחשובה?

3.1.4. תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות

באיזו מידה המורים תומכים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות ומעודדים אותם?

3.1.5. תפיסת תפקיד בית-הספר כמכשיר לחיים

באיזו מידה החטיבה העליונה מכשירה ומכינה את התלמידים לחיים שלאחר סיום ביה"ס?

3.2. דרכי הוראה-למידה-הערכה

3.2.1. תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה

באיזו מידה אופן ההוראה נתפס בעיני התלמידים כבהיר, כמעורר חשק ללמוד, כמסייע בהבנת החומר וכמעודד חשיבה והעמקה?

3.2.2. פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות*

באיזו מידה התלמידים מדווחים על שימוש בדרכי הוראה, למידה והערכה איכותיות המעודדות חקירה ולמידה עצמאית (למידת חקר, למידה תחומית ובין-תחומית וכדומה)?

* נושא זה נוסף לדוחות הבית-ספריים במהלך השנים. לפרטים נוספים ר' פרק ההקדמה.

3.2.3. אסטרטגיות ללמידה עצמית*

באיזו מידה התלמיד מסוגל לפקח באופן מודע על מחשבותיו, על הרגשותיו ועל התנהגותו במהלך הלמידה ולהשתתף באופן פעיל בתהליך הלמידה?

3.2.4. קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים

באיזו מידה המורים נותנים לתלמידים מידע והנחיה לצורך שיפור הלמידה?

3.3. חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר

3.3.1. מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

באיזו מידה בית-הספר מעודד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית בשורה של תחומים, כגון פעילות בתנועות נוער והתנדבות למען הקהילה?

3.3.2. מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה*

באיזו מידה התלמידים חשים כי בית-הספר פועל ומעודד תלמידים לגלות סובלנות כלפי האחר והשונה (למשל, דוברי שפה אחרת, בעלי מוגבלויות, משתייכים לדת אחרת וכד')?

3.3.3. פעילויות פנאי של תלמידים – העשרה אמנות וספורט*

באיזו תדירות התלמידים משתתפים בפעילויות פנאי והעשרה אחרי שעות הלימודים, כגון חוגי אמנויות וספורט וחוגי העשרה?

3.3.4. פעילויות פנאי של תלמידים – חברה, מנהיגות והתנדבות*

באיזו תדירות התלמידים משתתפים בפעילויות חברתיות מאורגנות אחרי שעות הלימודים כמו תנועות נוער, תכניות מנהיגות ופעילויות התנדבות?

* נושא זה נוסף לדוחות הבית-ספריים במהלך השנים. לפרטים נוספים ר' פרק ההקדמה.

3.1 היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה

פרק הסביבה הפדגוגית פותח בתיאור התהליכים הרגשיים-מוטיבציוניים של הלמידה. בהתייחס לסוגיה זו מדווחים להלן הנושאים הבאים: מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה, מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים, תפיסת חשיבות תעודת הבגרות, תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות ותפיסת תפקיד בית-הספר כמכשיר לחיים.

3.1.1 מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה

הנער הוא סקרן ובעל מוטיבציה ללמידה מטבעו. תלמידים הפועלים מתוך עניין, סקרנות והנאה מעורבים יותר בלמידה ויהיו מוכנים להתמודד עם משימות מאתגרות יותר בלמידה. המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה" מבקש לבחון את המידה שבה התלמידים מדווחים על למידה מתוך עניין, סקרנות והנאה ועד כמה הלימודים מקנים לתלמידים תחושה של מסוגלות ובטחון ביכולותיהם.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 11: דיווחי התלמידים על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה





3.1.2 מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים

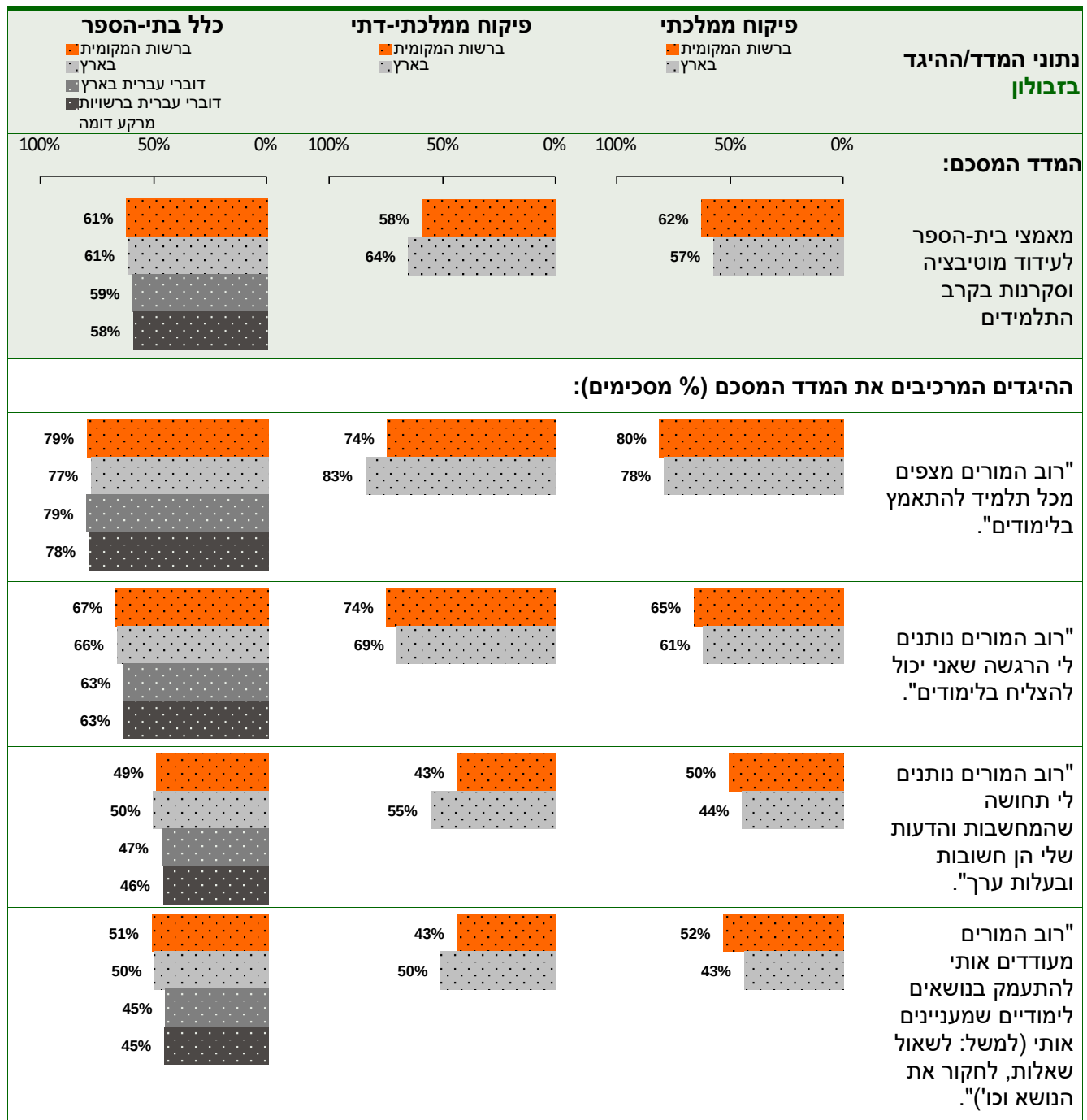
המדד המסכם "מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים" מבקש לבחון את המידה שבה התלמידים חשים שמוריהם מעודדים אותם להתעמק בלמידה, מצפים מהם להתאמץ בלימודיהם ומאמינים ביכולתם להצליח. עידוד מוטיבציה וסקרנות אצל תלמידים מקדם את תפקודם הקוגניטיבי של התלמידים ואת מיומנויות הלמידה שלהם.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' טרק ההקדמה

תרשים 12: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים



3.1.3 תפיסת חשיבות תעודת הבגרות

בתת-פרק הנוכחי מוצגים היגדים נוספים הבוחנים את המוטיבציה של התלמידים והאמונה העצמית ביכולתם להצליח בלימודים – בזיקה לתעודת הבגרות ולחשיבות שלה בהמשך חייהם.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **תפיסת חשיבות תעודת הבגרות** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 13: דיווחי התלמידים על תפיסת חשיבות תעודת הבגרות



3.1.4 תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות

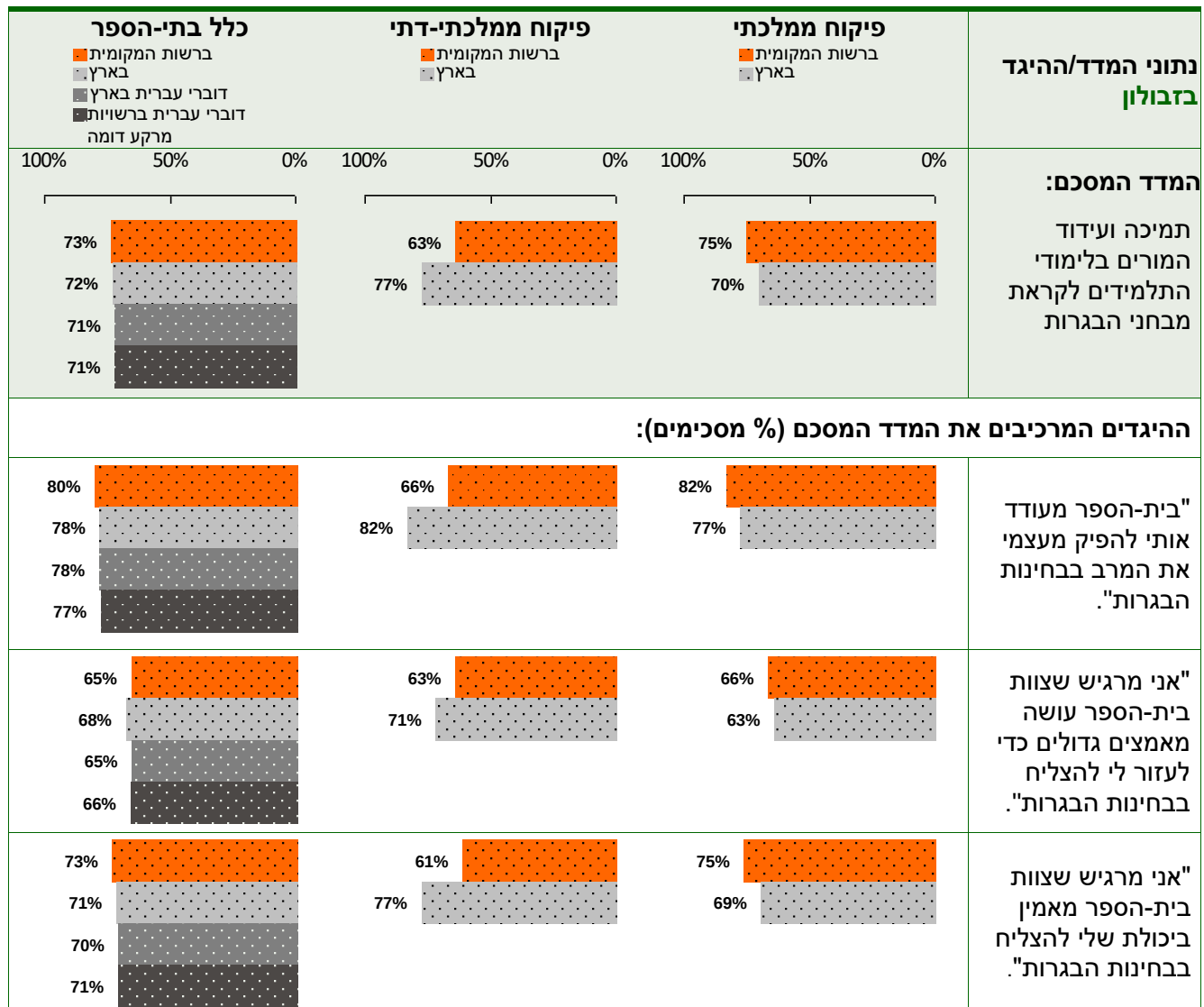
ציר היחסים בין התלמידים למורים הוא בעל חשיבות רבה בקידום תחושות של מוטיבציה ומסוגלות בקרב התלמידים, והוא מהווה תנאי חשוב להתקדמות התלמידים ולהצלחתם בלימודים. לציפיות ולתמיכת המורים בתלמידים נודעת השפעה על ציפיות התלמידים מעצמם ועל אמונתם ביכולותיהם ועל ביצועיהם בפועל. הנתונים הבאים עוסקים בדיווחי תלמידים על תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות. בהתאמה לגילאי התלמידים המרואיינים, הם התבקשו בין היתר להשיב על שאלות הבדוקות את התמיכה והעידוד שהם מקבלים בזיקה לבחינות הבגרות.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 14: דיווחי התלמידים על תמיכה ועידוד המורים בלימודי התלמידים לקראת מבחני הבגרות



3.1.5 תפיסת תפקיד בית-הספר כמכשיר לחיים

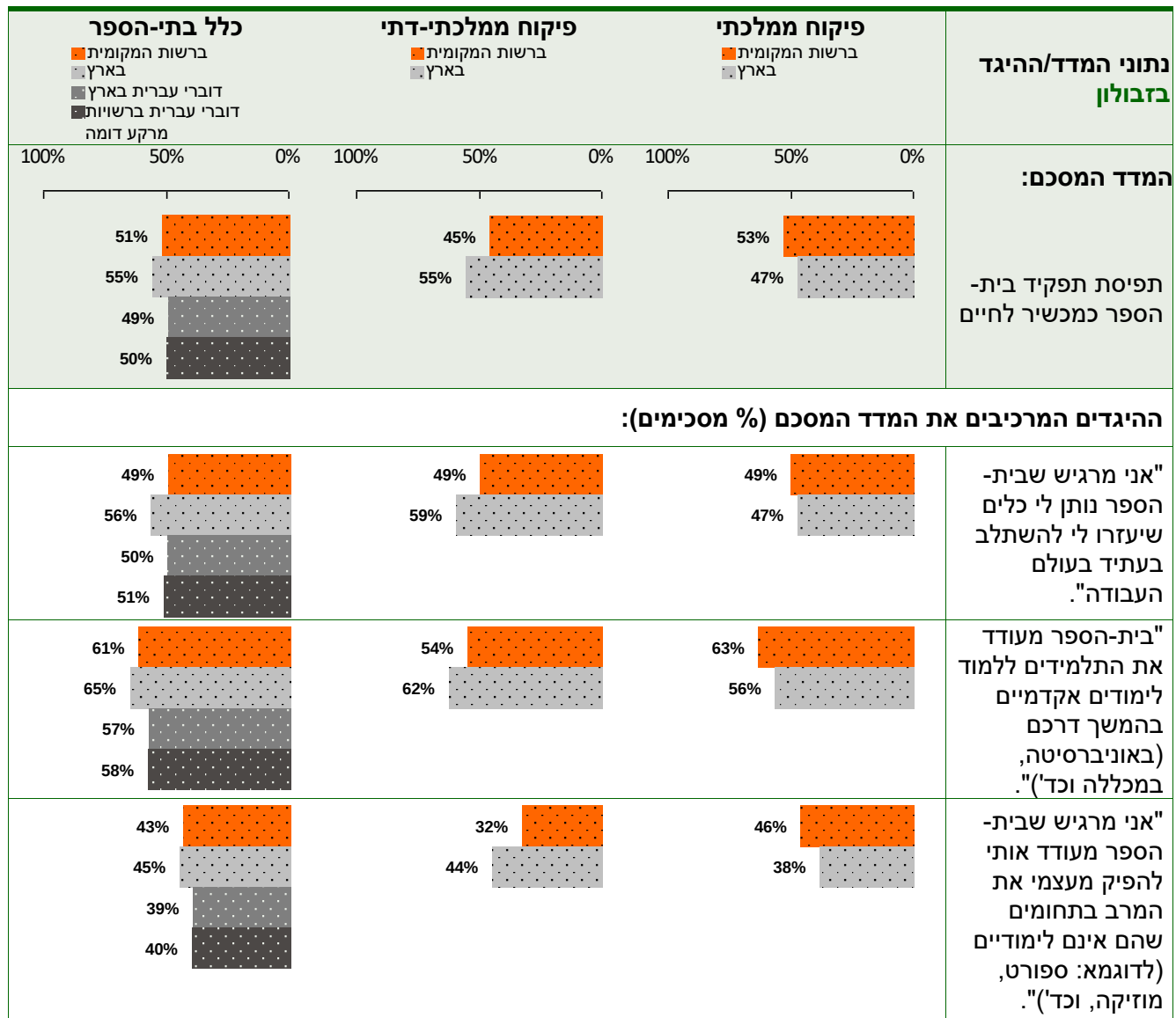
אחת השאלות החשובות שעולות ביחס למערכת החינוך בכלל ולחטיבות העליונות בפרט היא באיזו מידה הן מכשירות ומכינות את התלמידים לחיים שלאחר סיום בית-הספר, ובפרט לעולם העבודה ולהשכלה העל-תיכונית.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **תפיסת תפקיד בית-הספר כמכשיר לחיים** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 15: דיווחי התלמידים על תפיסת תפקיד בית-הספר כמכשיר לחיים



3.2 דרכי הוראה-למידה-הערכה

כאשר מבקשים לחקור, לבחון ולהבין את הסביבה הפדגוגית בבתי-הספר הרי שתהליכי ההוראה-למידה-הערכה המתקיימים בכיתות הם לב ליבו של התהליך הפדגוגי. במשרד החינוך רואים חשיבות רבה בהטמעת תהליכי הוראה-למידה-הערכה הרלוונטיים ללומד ולעולמו, בתהליכים שבהם הלומד מעורב יותר בלמידה, וכן בתהליכים שהם בעלי ערך רב יותר הן ללומד עצמו והן לקהילה אליה הוא משתייך ולחברה באופן כללי. בתת-פרק זה מוצגים מספר היבטים מרכזיים של דרכי ההוראה-למידה-הערכה בכיתות: תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה, פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות, אסטרטגיות ללמידה עצמית וקבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים.

3.2.1 תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה

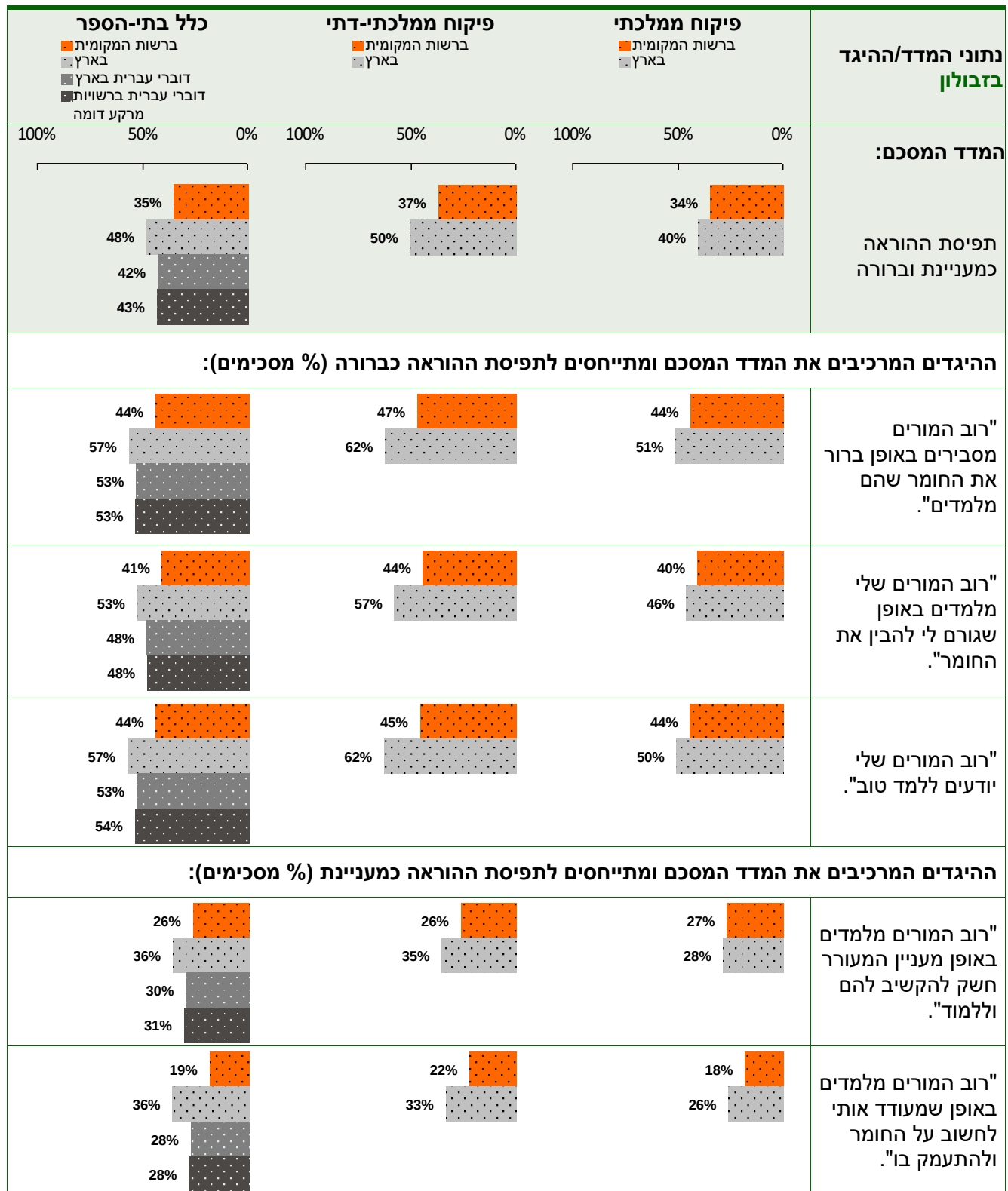
התלמידים התבקשו לחוות את דעתם באשר לאופן ההוראה של המורים: באיזו מידה אופן ההוראה נתפס בעיניהם כבהיר, כמעורר חשק ללמוד, כמסייע בהבנת החומר וכמעודד חשיבה והעמקה. על בסיס שורה של היגדים אלו חושב המדד המסכם "תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה".

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' טרק ההקדמה

תרשים 16: דיווחי התלמידים על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה



3.2.2 פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות

מערכת החינוך שואפת לטפח תלמידים המתאפיינים בסקרנות, בחדוות למידה וביכולת חקירה ולמידה עצמאית. לצורך כך ניתן להשתמש במגוון דרכי הוראה-למידה-הערכה איכותיות: למידה בדרך החקר, למידה מתלמידים אחרים, למידה תחומית ובין-תחומית, למידה עם מנחה או חונך, למידה פעילה, עבודת צוות, פעילות במרחבים מגוונים, פתרון בעיות, קריאה, כתיבה, תצפית, התנסות בדרכי ייצוג שונות של ידע וארגונו ועוד.² על בסיס היגדים המתארים את השימוש בפרקטיקות מגוונות אלו חושב המדד המסכם בנושא.

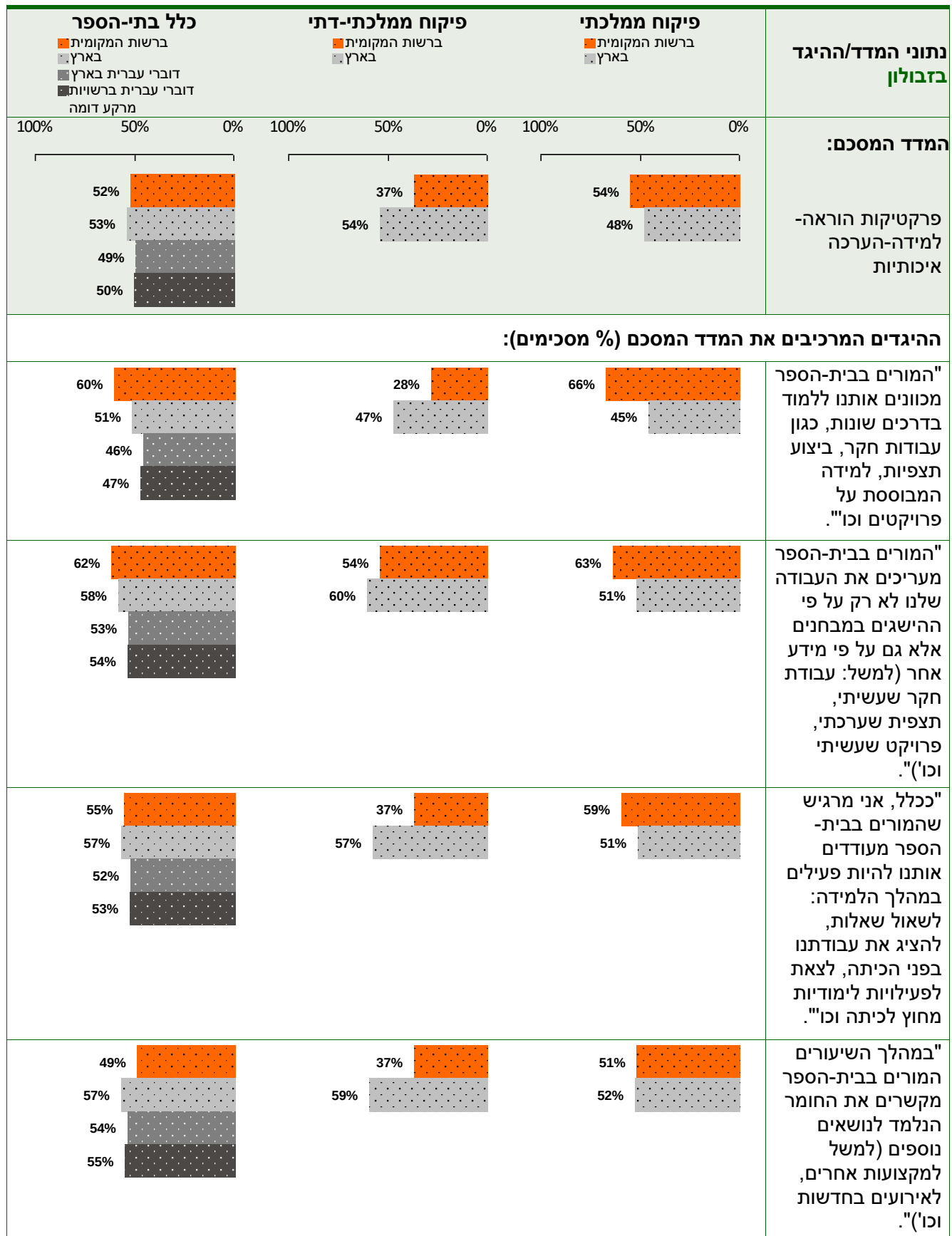
נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

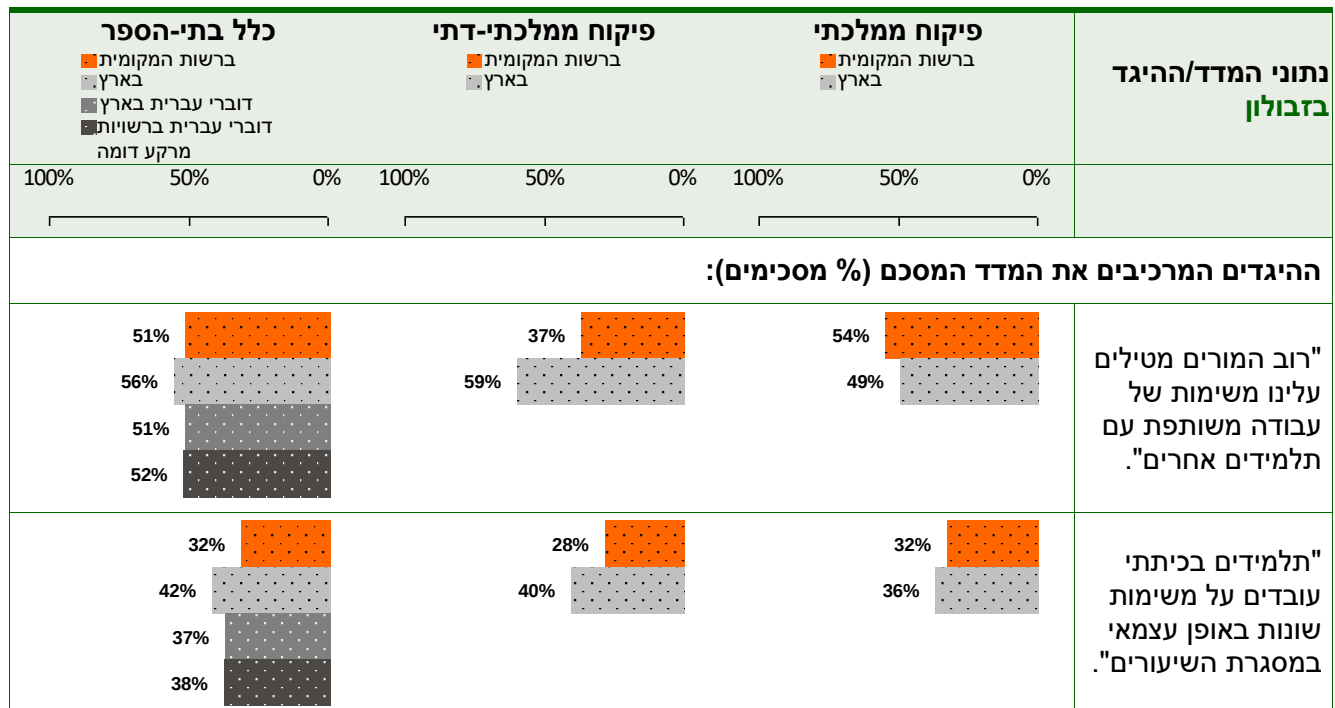
² חוזר מנכ"ל למידה משמעותית (אוגוסט 2014).

תרשים 17: דיווחי התלמידים על פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות



⇒ המשך התרשים בעמוד הבא

המשך התרשים: דיווחי התלמידים על פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה איכותיות



3.2.3 אסטרטגיות ללמידה עצמית

אסטרטגיות ללמידה עצמית כוללות מגוון של תהליכים שבאמצעותם הלומד מפקח באופן מודע על מחשבותיו, על רגשותיו ועל התנהגותו במהלך הלמידה. שימוש באסטרטגיות ללמידה עצמית מעיד על השתתפות פעילה של הלומד בתהליך הלמידה. תלמיד המכוון את למידתו לומד מתוך הנעה פנימית גבוהה ועשוי להצליח יותר בתהליך הלמידה.³ המדד המסכם "אסטרטגיות ללמידה עצמית" מבקש לבחון את המידה שבה התלמיד מארגן לעצמו חומר חדש בזמן הלמידה, מוודא שהבין את החומר הנלמד, פונה לבקש סיוע אם מרגיש שזקוק לכך ומנסה להרחיב את הידע שלו על נושאים שלמד בבית-הספר.

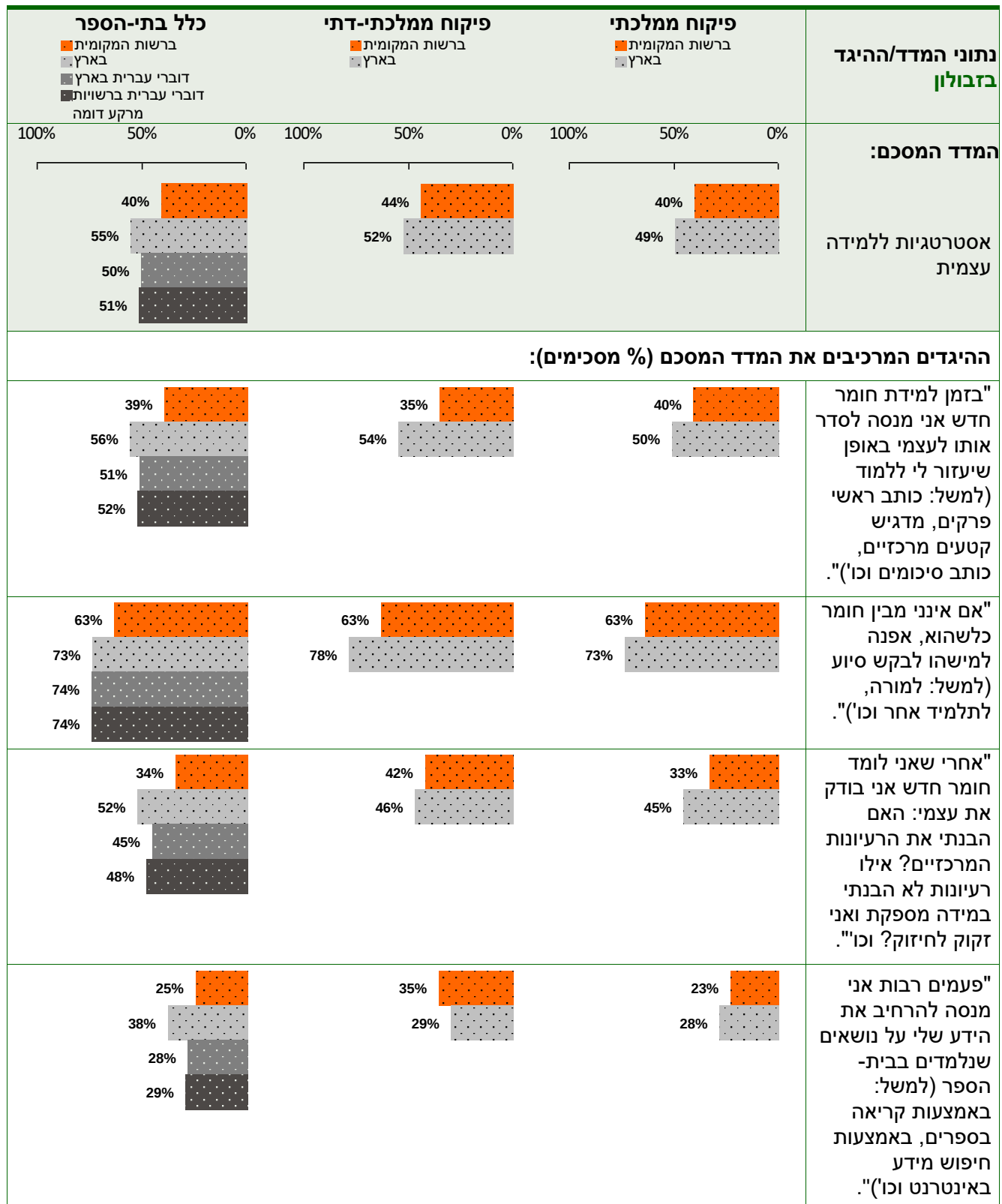
נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **אסטרטגיות ללמידה עצמית** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר **ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

³ Zimmerman, B. J. (1986). Development of self-regulated learning. Which are the key subcomponents? *Contemporary Educational Psychology*, 16, 307-313.

תרשים 18: דיווחי התלמידים על אסטרטגיות ללמידה עצמית



3.2.4 קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים

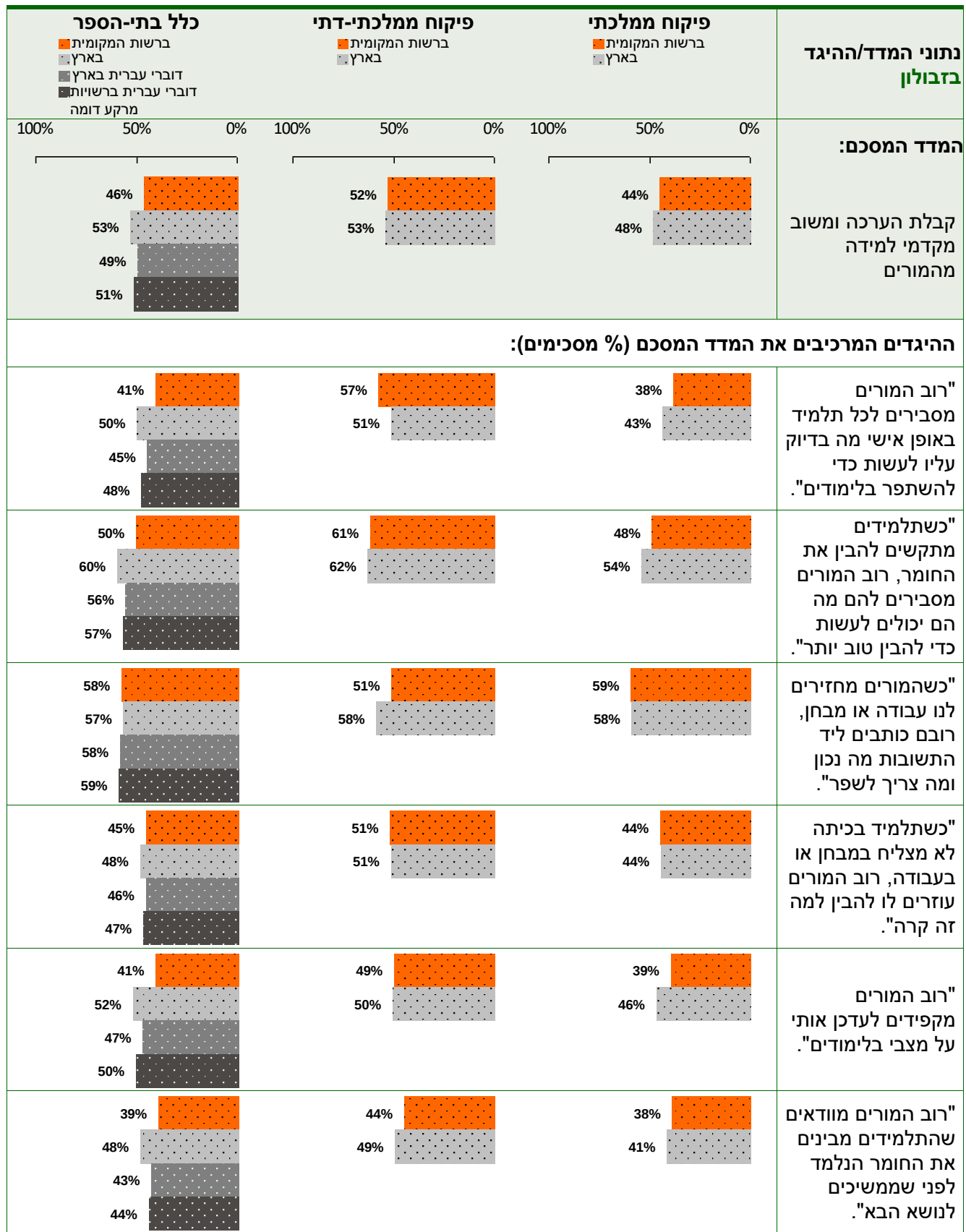
הערכה ומשוב הנם חלק בלתי נפרד מתהליכי ההוראה-למידה. הערכה ומשוב אפקטיביים מסייעים בחשיפת תובנות התלמידים במהלך הלמידה ויכולים לקדם את ביצועיהם הלימודיים. הנתונים שלהלן עוסקים בדיווחי התלמידים בדבר המידע וההנחיה שהם מקבלים מהמורים בנוגע לתכנון צעדיהם הבאים בלמידה. מחקרים מראים כי הצבת אתגרים המתאימים לידע הקודם של התלמיד, בליווי משוב תכוף, ספציפי ולא השוואתי על דרך ההתמודדות עם האתגרים, משפרת את הישגי התלמידים.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה.

תרשים 19: דיווחי התלמידים על קבלת הערכה ומשוב מקדמי למידה מהמורים



3.3 חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר

עד כה עסקנו בתהליכי ההוראה והלמידה בבית-הספר. בתתי-פרקים הבאים נעסוק בהיבט לא פחות חשוב של העשייה הבית-ספרית: החינוך החברתי-ערכי. מערכת החינוך בישראל מייחסת חשיבות רבה לפיתוח ערכים חברתיים בקרב בוגריה, דוגמת מעורבות חברתית ותרומה לזולת שיאפשרו להם לתפקד כאזרחים בחברה. השגת יעד חינוכי זה מחייב התנסות מעשית ולימוד פעיל ולא רק לימוד תיאורטי.

בהתייחס לסוגיה זו מדווחים להלן הנושאים הבאים: מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית, מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה ופעילויות פנאי של תלמידים בתחומי העשרה, אמנות וספורט ובתחומי חברה, מנהיגות והתנדבות.

3.3.1 מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

המדד המסכם "מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית" מבקש לבחון את המידה שבה בית-הספר מעודד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית בשורה של תחומים: מנהיגות בין כותלי בית-הספר, פעילות בתנועות נוער, התנדבות למען הקהילה ועוד.

לתשומת לבך

בהמשך הדוח יוצגו נתונים בנושא זה גם מנקודת מבטם של המורים. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים והתלמידים כבסיס ראשוני בלבד לדיון וללמידה. חשוב להיזהר מפרשנויות מרחיקות לכת בשל הבדלים בהיבטים השונים של הנושא שנבדקו בקרב מורים ובקרב תלמידים ובשל דרך שונה של איסוף הנתונים (ראיונות טלפוניים לעומת שאלונים למילוי עצמי) ובשל הבדלי ניסוח קטנים אך בלתי נמנעים.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

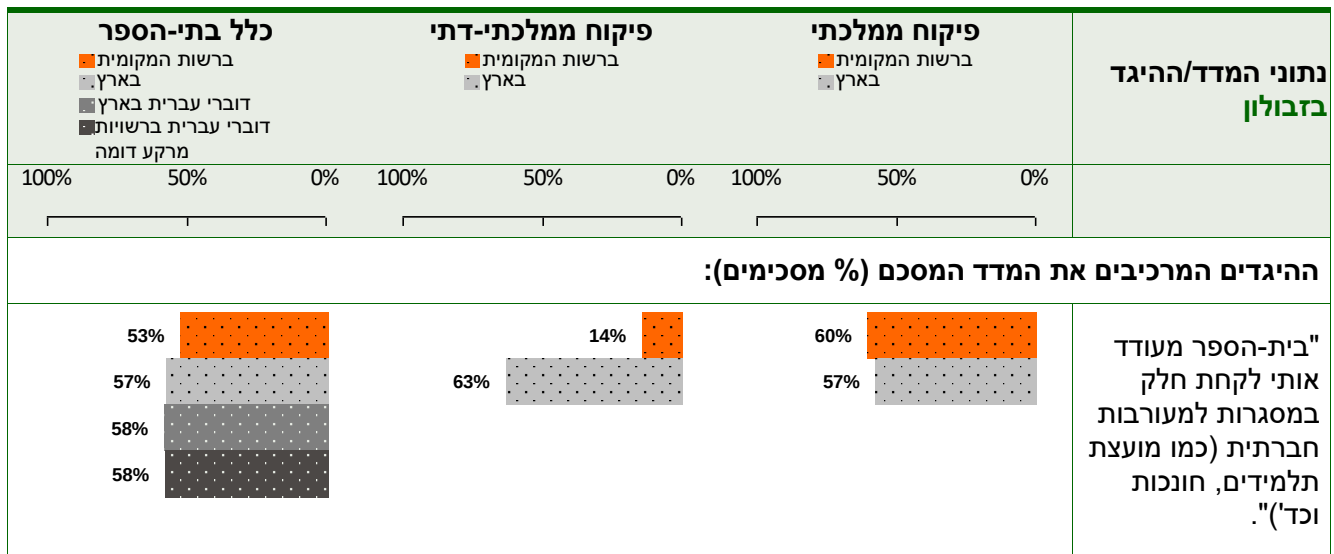
להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' טרם ההקדמה

תרשים 20: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית



⇒ המשך התרשים בעמוד הבא

המשך התרשים: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית



3.3.2 מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה

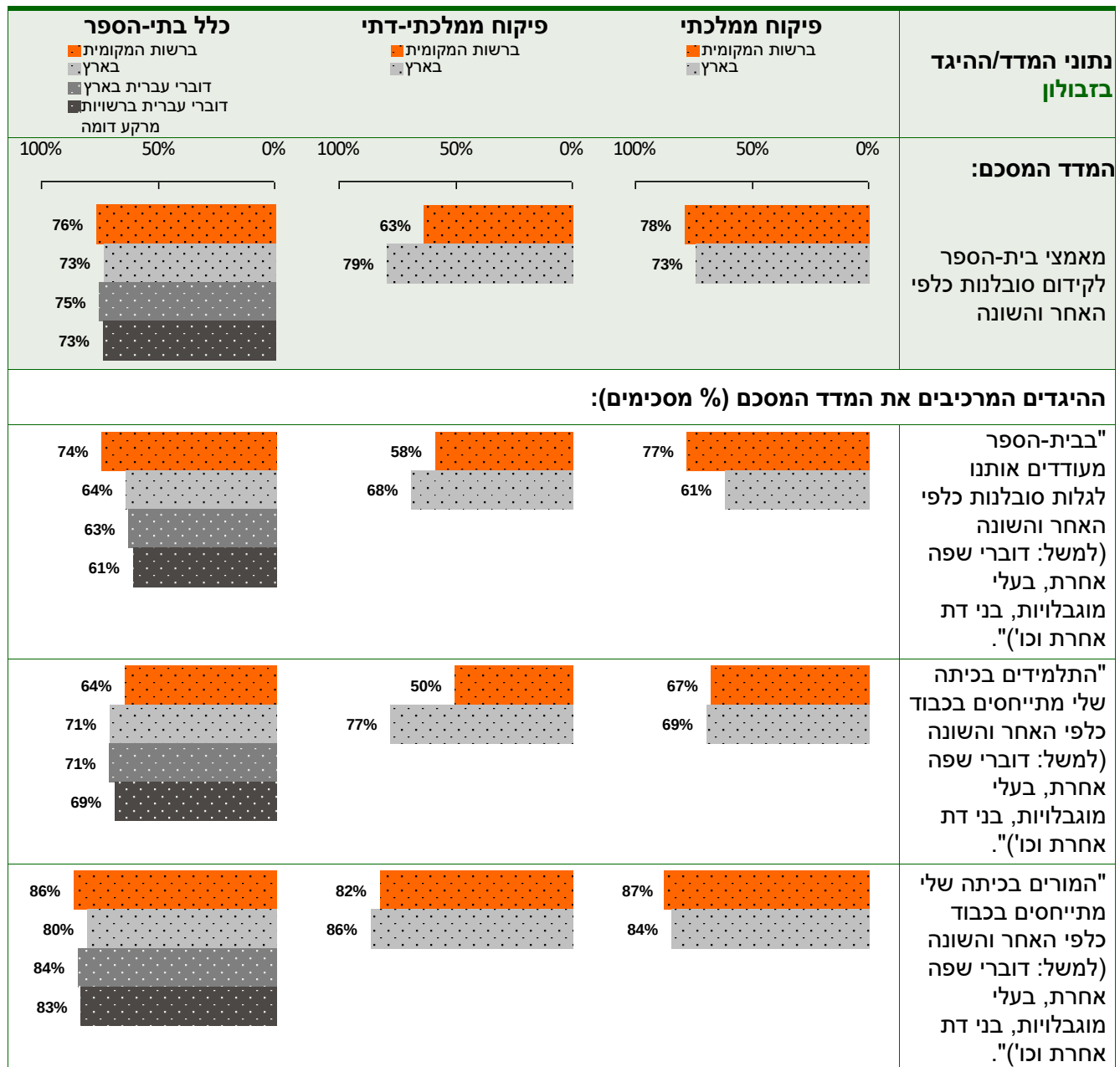
קודם הוצגו דיווחי תלמידים על גילויים של חוסר סובלנות כלפי קבוצות תלמידים שונות, להלן יוצגו תפיסות התלמידים בדבר המאמצים שצוות בית-הספר משקיע בקידום הסובלנות כלפי האחר והשונה (דוברי שפה אחרת, בעלי מוגבלויות, בני דת אחרת וכד').

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

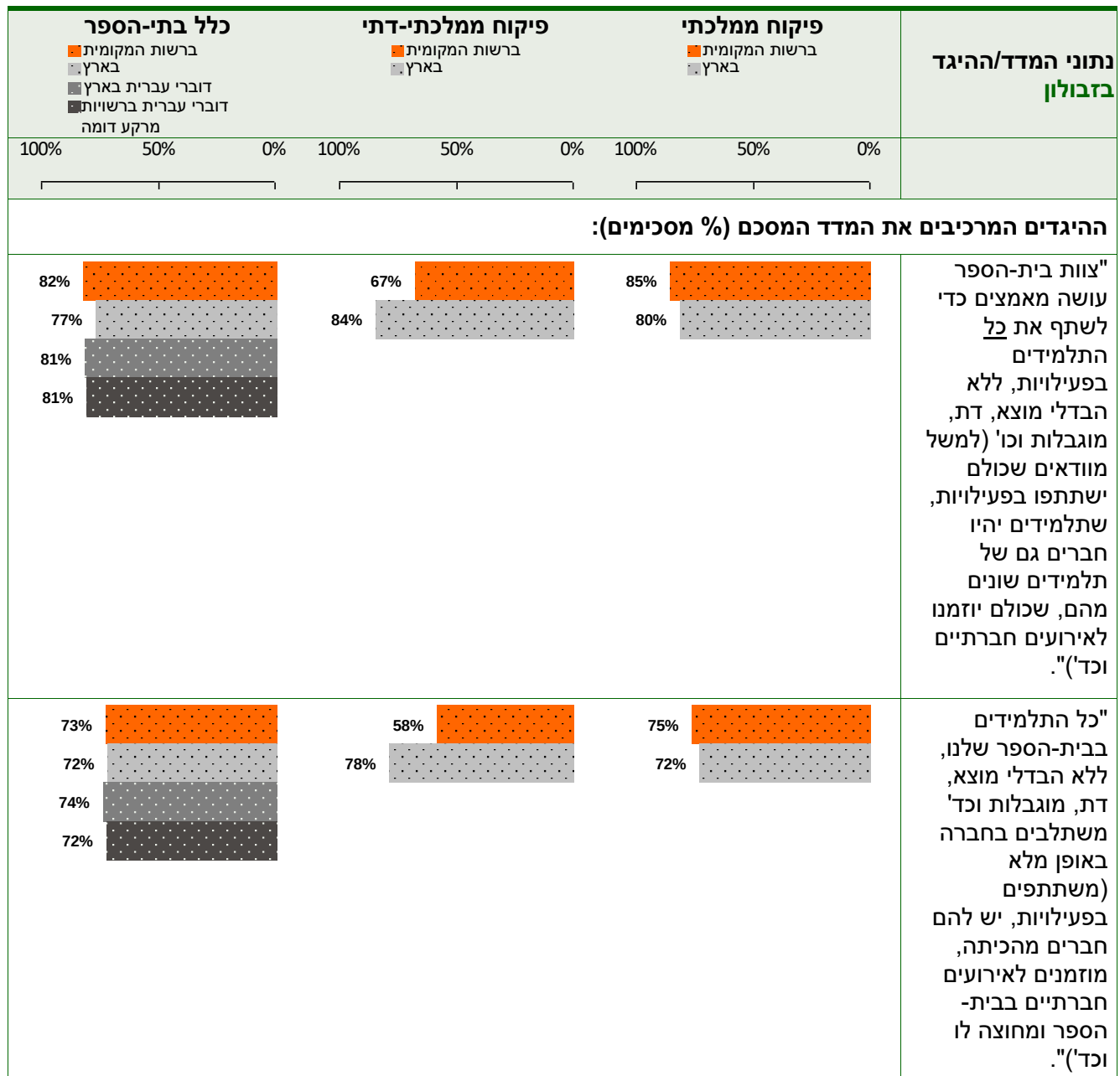
להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' טרק ההקדמה

תרשים 21: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה



⇒ המשך התרשים בעמוד הבא

המשך התרשים: דיווחי התלמידים על מאמצי בית-הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה



3.3.3 פעילויות פנאי של תלמידים – העשרה, אמנות וספורט

פעילויות פנאי מזמנות לתלמידים אפשרויות רבות ומגוונות לפיתוח כישורים קוגניטיביים ורגשיים, ליצירת קשרים חברתיים, למימוש עצמי ולקידום התפתחותם אישית (כמו פיתוח תחושת האחריות והעצמאות). יתר על כן, השתתפות של תלמידים בפעילויות פנאי עשויה להקטין את מעורבותם במצבי סיכון. זאת ועוד, במסגרת המאמצים לעידוד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית, בתי-ספר מעודדים תלמידים להיות עסוקים ופעילים בשעות שאחרי בית-הספר.

התלמידים נשאלו אם הם משתתפים בפעילויות פנאי, המתקיימות בדרך כלל באופן מאורגן אחרי שעות הלימודים. הכוונה היא לפעילויות כגון חוגי אמנויות וספורט, חוגי העשרה וכן פעילויות חברתיות מאורגנות כמו תנועות נוער, תכניות מנהיגות ופעילויות התנדבות. כדי ללמוד על היקף ההשתתפות של תלמידים בפעילויות פנאי, חושבו שני מדדים מסכמים אשר ידווחו להלן: בתת-פרק הנוכחי ידווחו נתונים באשר להשתתפות בפעילויות פנאי – העשרה, אמנות וספורט ובתת-פרק הבא יוצגו דיווחי תלמידים לגבי השתתפות בפעילויות פנאי – חברה, מנהיגות והתנדבות.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **פעילויות פנאי – העשרה, אמנות וספורט** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר **ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ**. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-י"א.

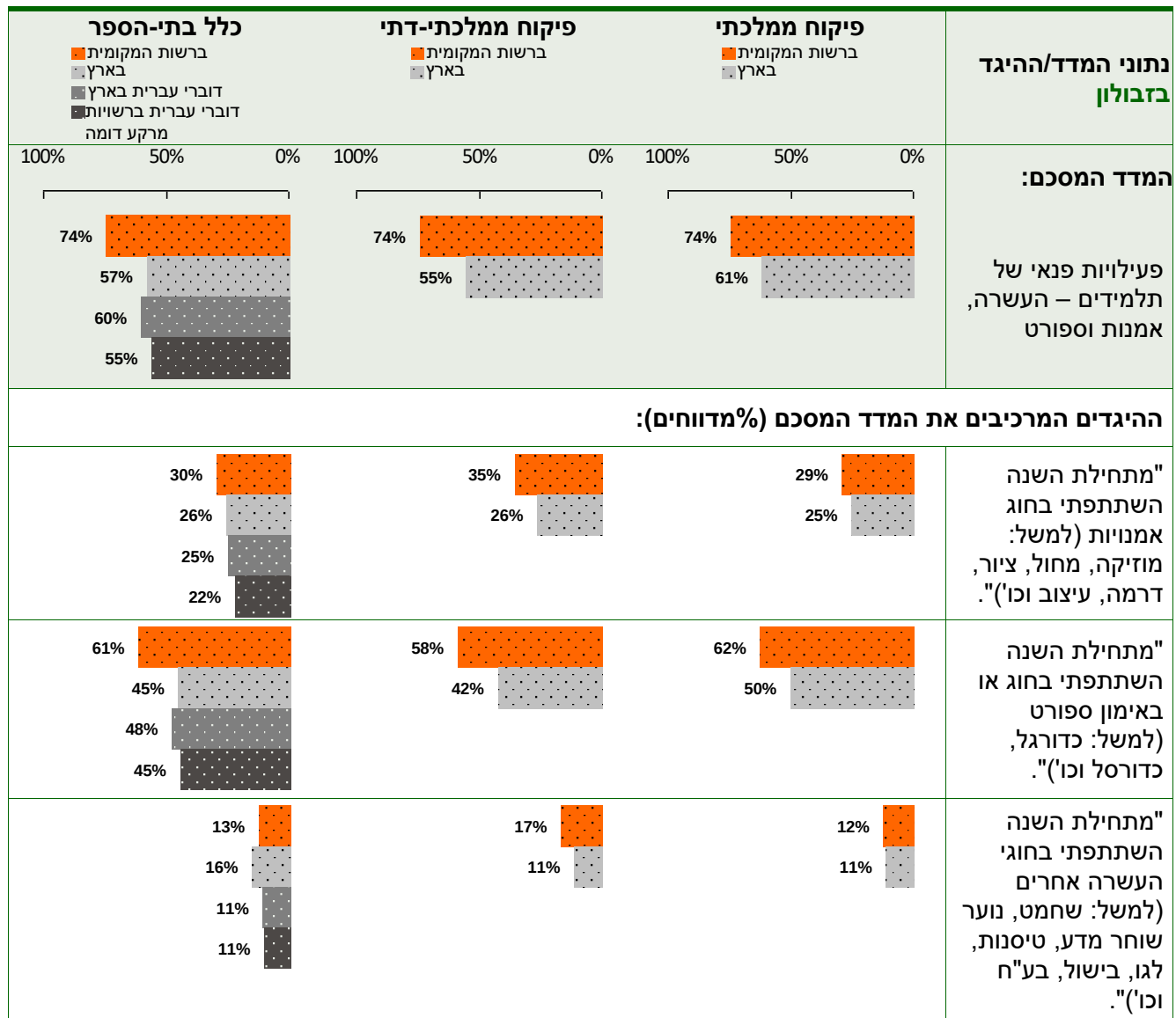
כיצד חושבו שיעורי האדווחים בנושא זה?

בהיגדים המתייחסים **לפעילויות פנאי של תלמידים – העשרה, אמנות וספורט** התבקשו התלמידים לציין אם הם משתתפים בפעילויות הפנאי המפורטות בהיגדים שלהלן. בהתייחס לכל סוג פעילות התבקש התלמיד לבחור באפשרות התשובה המתאימה מבין האפשרויות: (0) לא השתתפתי כלל; (1) השתתפתי באופן לא קבוע, מדי פעם; (2) השתתפתי באופן קבוע לפחות שעה בשבוע, מתחילת השנה. לצורכי הדיווח סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (1 ו-2) כמדווחים על השתתפות בפעילות פנאי בתחומי העשרה, אמנות וספורט, ושיעורם (באחוזים, להלן "שיעור המדווחים") מוצג בתרשים שלהלן.

המדד המסכם בנושא זה הוא שיעור התלמידים (באחוזים) שדיווחו על השתתפות בפעילות פנאי אחת לפחות מתוך הפעילויות שפורטו בהיגדים.

לתשומת לבך: מדד זה אינו ממוצע, בשונה מאופן חישובם של שאר המדדים המסכמים בדוח.

תרשים 22: דיווחי התלמידים פעילויות פנאי – העשרה, אמנות וספורט



3.3.4 פעילויות פנאי של תלמידים – חברה, מנהיגות והתנדבות

כאמור לעיל, תלמידים נשאלו אם הם משתתפים בפעילויות חברתיות מאורגנות כמו תנועות נוער, תכניות מנהיגות ופעילויות התנדבות.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **פעילויות פנאי – חברה, מנהיגות והתנדבות** – לפי דיווחי התלמידים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת השכבות י'-א.

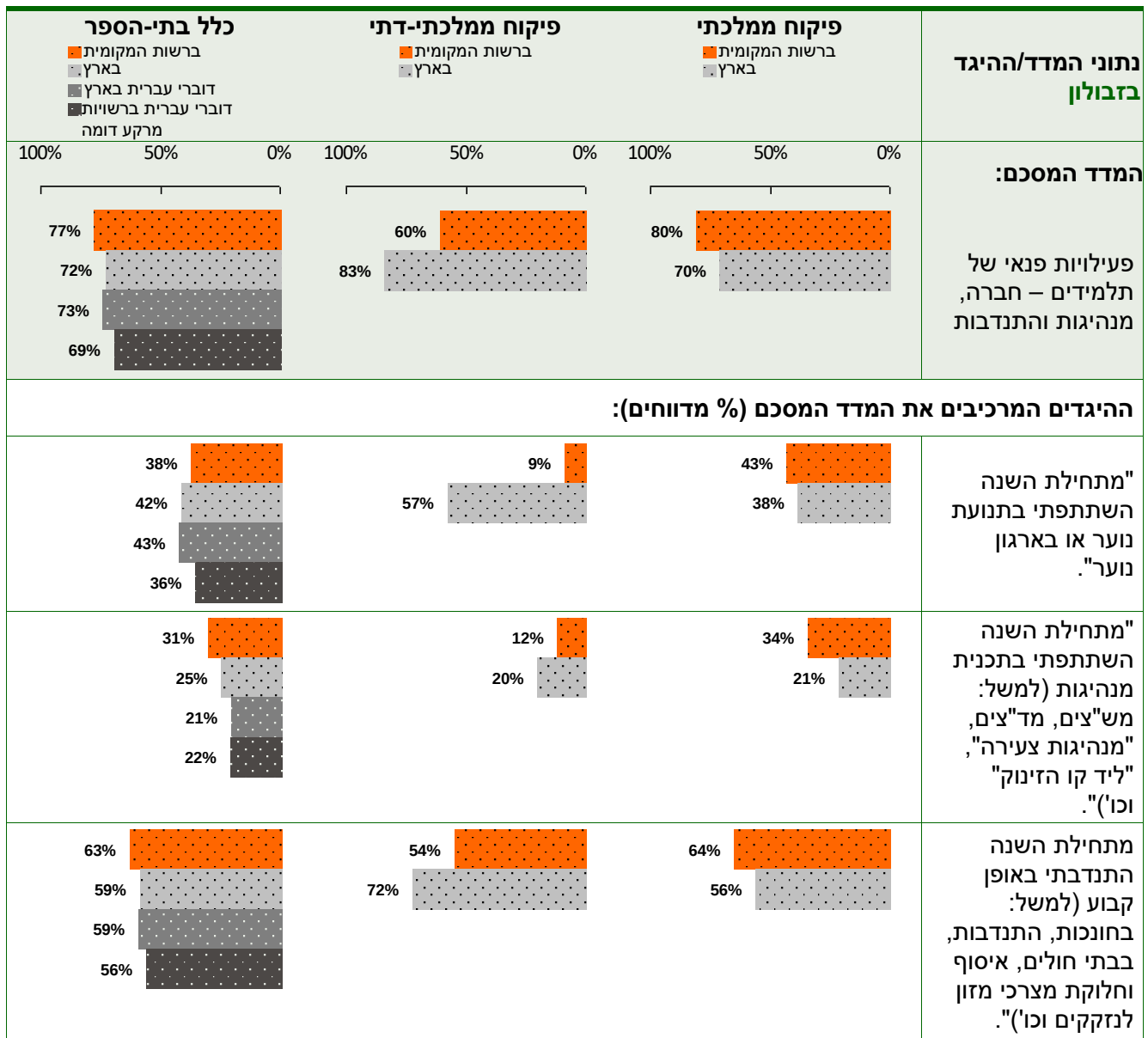
כיצד חושבו שיצורי האדווחים *kel* זה?

בהיגדים המתייחסים **לפעילויות פנאי של תלמידים – חברה, מנהיגות והתנדבות** התבקשו התלמידים לציין אם הם משתתפים בפעילויות הפנאי המפורטות בהיגדים שלהלן. בהתייחס לכל סוג פעילות התבקש התלמיד לבחור באפשרות התשובה המתאימה מבין האפשרויות: (0) לא השתתפתי כלל; (1) השתתפתי באופן לא קבוע, מדי פעם; (2) השתתפתי באופן קבוע לפחות שעה בשבוע, מתחילת השנה. לצורכי הדיווח סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (1 ו-2) כמדווחים על השתתפות בפעילות פנאי – חברה, מנהיגות והתנדבות, ושיעורם (באחוזים, להלן "שיעור המדווחים") מוצג בתרשים שלהלן.

המדד המסכם בנושא זה הוא שיעור התלמידים (באחוזים) שדיווחו על השתתפות בפעילות פנאי אחת לפחות מתוך הפעילויות שפורטו בהיגדים.

לתשומת לבך: מדד זה אינו ממוצע, בשונה מאופן חישובם של שאר המדדים המסכמים בדוח.

תרשים 23: דיווחי התלמידים על פעילויות פנאי – חברה, מנהיגות והתנדבות



פרק 4. הסביבה הפדגוגית לפי דיווחי מורים

פרק זה מתמקד באינטראקציות הלימודיות שבין מורים לתלמידים, כפי שהן נתפסות בעיני המורים, ובהשפעותיהן על המורים ועל התלמידים. הפרק עוסק בדרכי הוראה-למידה-הערכה, בתרבות הבית-ספרית ובחינוך החברתי-ערכי בבית-הספר, כפי שהם משתקפים בדיווחי המורים.

בפרק זה יוצגו נתונים על הסביבה הפדגוגית בבית-הספר לפי דיווחי מורים, לפי ראשי הפרקים הבאים:

4.1. דרכי הוראה-למידה-הערכה

4.1.1. הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר*

באיזו מידה מושם דגש על הוראה המתחשבת בשונות שבין התלמידים?

4.2. תרבות בית-ספרית תומכת למידה

4.2.1. ניהול פיתוח הצוות החינוכי*

באיזו מידה המורים מדווחים על ניהול פיתוח הצוות החינוכי בין כותלי בית-הספר?

4.2.2. תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית-הספר*

באיזו מידה מתקיימים בבית-הספר תהליכי פיתוח מקצועי של מורים, כמו תכנון שיטתי ומסודר של מסלולי קריירה, דיאלוג עם מורים באשר לצורכי הפיתוח המקצועי שלהם, חיבור תהליכי הפיתוח המקצועי לקדימויות בית-ספריות וכד'?

4.2.3. תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה*

באיזו מידה המורים תופסים את הפיתוח המקצועי שלהם כתורם במגוון היבטים, כגון קידום הלמידה וההישגים הלימודיים, איכות ההוראה, מוטיבציה להוראה וכד'?

4.2.4. עבודה שיתופית של מורים בבית-הספר*

באיזו מידה עבודת המורים בבית-הספר מאופיינת בשיתוף עמיתים בעבודתם, כגון שיתוף בלבטים ובקשיים וכלי הערכה?

* נושא זה נוסף לדיווח הבית-ספרי במהלך השנים. לפרטים נוספים ר' פרק ההקדמה.



4.2.5. קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר*

באיזו מידה מתקיימים בבית-הספר תהליכים סדורים ושיטתיים לקליטתם ולליוויים של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים חדשים בבית-הספר?

4.3. חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר

4.3.1. מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

באיזו מידה המורים מדווחים על כך שבית-הספר מעודד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית בשורה של תחומים, כגון פעילות בתנועות נוער והתנדבות למען הקהילה?

* נושא זה נוסף לדוחות הבית-ספריים במהלך השנים. לפרטים נוספים ר' פרק ההקדמה.

4.1 דרכי הוראה-למידה-הערכה

כאשר מבקשים לנתח ולהבין את הסביבה הפדגוגית בבתי-הספר הרי שתהליכי הלמידה וההוראה שנעשה בהם שימוש הם לב ליבו של התהליך הפדגוגי. אחד ההיבטים המרכזיים של תהליכי ההוראה-למידה בכיתות ומחוצה להן המשתקף בדיווחי המורים הוא נושא ההוראה הדיפרנציאלית בבית-הספר.

4.1.1 הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר

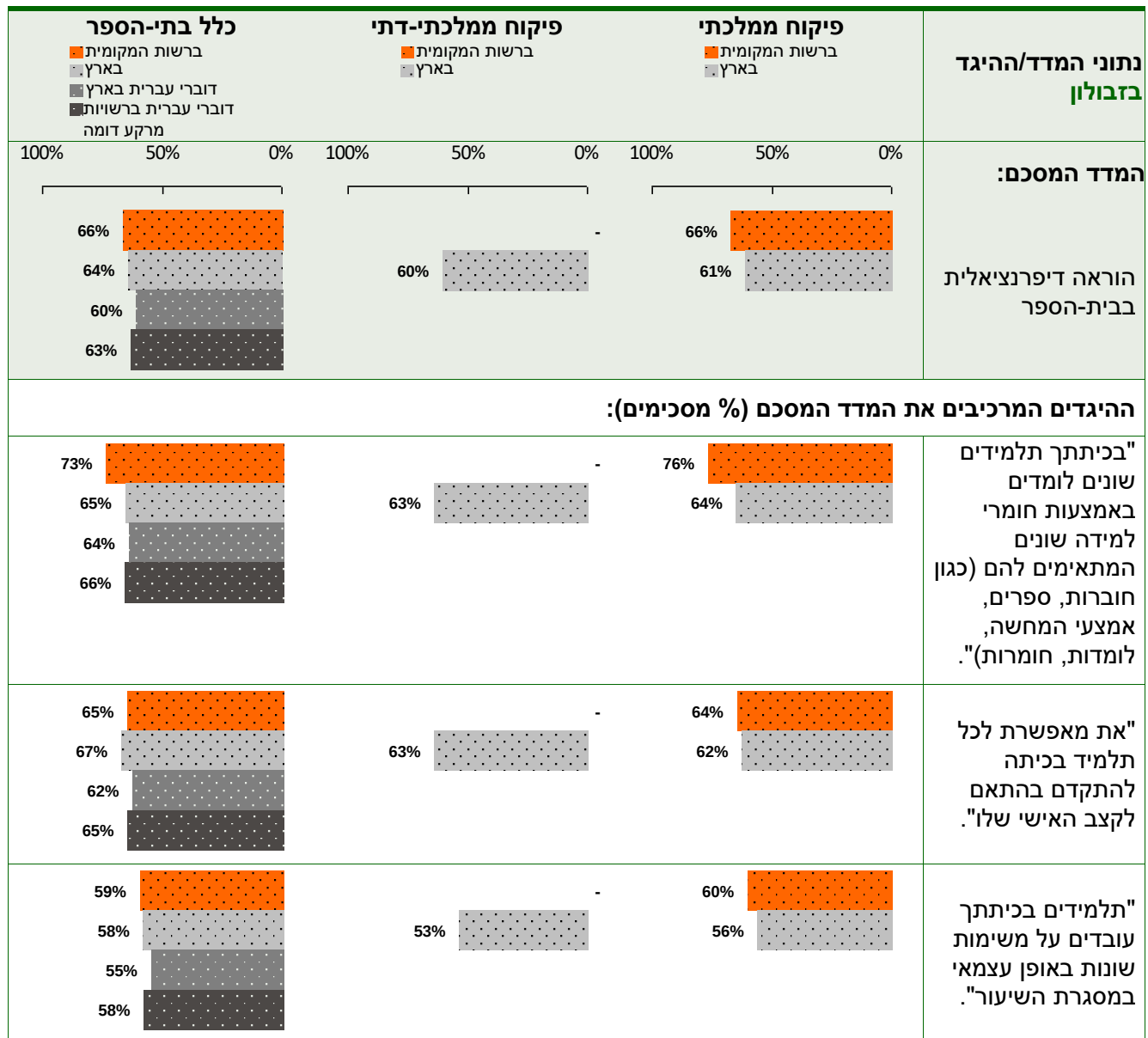
שיטות הוראה-למידה המכירות בשונות שבין התלמידים מציעות סביבת למידה עשירה ומגוונת שבה תלמידים יכולים ללמוד באופן עצמאי, בזוגות או בקבוצות. במקום תכנית לימודים בסיסית ואחידה שאמורה להתאים לכל התלמידים, שיטות הוראה המכירות בשונות שבין התלמידים מציעות מבחר של תוכני לימוד ודרכי הערכה המותאמים לתחומי העניין, לנטיות ולרמת היכולת של התלמידים. הנתונים שלהלן מציגים את דיווחי המורים על הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר: באיזו מידה דרך ההוראה של המורים מתבססת על הכרה בשונות שבין התלמידים, ובאיזו מידה המורים מתאימים את דרך ההוראה ליכולת הלמידה, לסגנון ולהיבטים רגשיים ובין-אישיים של התלמיד.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת המורים בחטיבות העליונות.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' סרק ההקדמה

תרשים 24: דיווחי המורים על הוראה דיפרנציאלית בבית-הספר



4.2 תרבות בית-ספרית תומכת למידה

תרבות בית-ספרית מבטאת את מכלול הערכים, הנורמות, דפוסי ההתנהגות והשגרות של בית-הספר אשר משותפים (או אמורות להיות משותפים) לכלל באי המוסד החינוכי: הנהלה, מורים, תלמידים, הורים ועוד. התרבות הבית-ספרית מכוונת את היעדים של הארגון, משפיעה על בחירתם של כיווני פעולה ומנחה את ההחלטות של חברי הארגון.

הלמידה היא חיונית ומרכזית להתפתחות של כל ארגון קל וחומר עבור בתי-ספר. כדי לכוון תרבות בית-ספרית תומכת למידה, על הלמידה להיות רכיב מרכזי לא רק בקרב התלמידים אלא גם בקרב המורים. בתי-ספר המתאפיינים בתרבות בית-ספרית תומכת למידה מאופיינים באווירה של אמון, כבוד ודאגה, מחויבות אמיתית לשיתופיות ותחושת אחריות לתהליכי הלמידה ולאקלים החברתי בבית-הספר. בבתי-ספר כאלה, קשיים של תלמידים מתפרשים כאתגר להתמודדות של צוות המורים, הנעשית באקלים של קולגיאליזם, בתמיכה של עמיתים ובמאמצים משותפים להשגת המטרות.

הדיווח בנושא זה הורחב ועודכן בשנים תשע"ו-תשע"ז, ונוספו לו היבטים רבים המשקפים תהליכים מרכזיים המתקיימים כחלק מתרבות למידה מתמדת ועדכנית. להלן ידווחו כמה מן ההיבטים המשקפים את התרבות הבית-ספרית: ניהול פיתוח הצוות החינוכי, תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית-הספר, תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה, עבודה שיתופית של מורים בבית-הספר וקליטה וליווי של עובדי הוראה ובעלי תפקידים בבית-הספר.

4.2.1 ניהול פיתוח הצוות החינוכי

אחד המאפיינים של פיתוח מקצועי בית-ספרי מיטבי הוא שימוש במערכת להערכת מורים ולמתן משוב המקדם את איכות ההוראה של המורים. המידע שנאסף באמצעות הערכת מורים יכול לשמש לא רק לצורך הזדמנויות הלמידה של המורה היחיד, אלא גם כהזדמנות לחשיפה ולהרחבה של פרקטיקות הוראה מיטביות לכלל המורים בבית-הספר. המדד המסכם "ניהול פיתוח הצוות החינוכי" מבקש לבחון כמה נושאים: הצבת יעדי שיפור אישיים למורים, קיום תצפיות על שיעורים לצורך שיפור ההוראה ושיתוף המנהל בבניית תכנית ההתפתחות המקצועית של המורים.

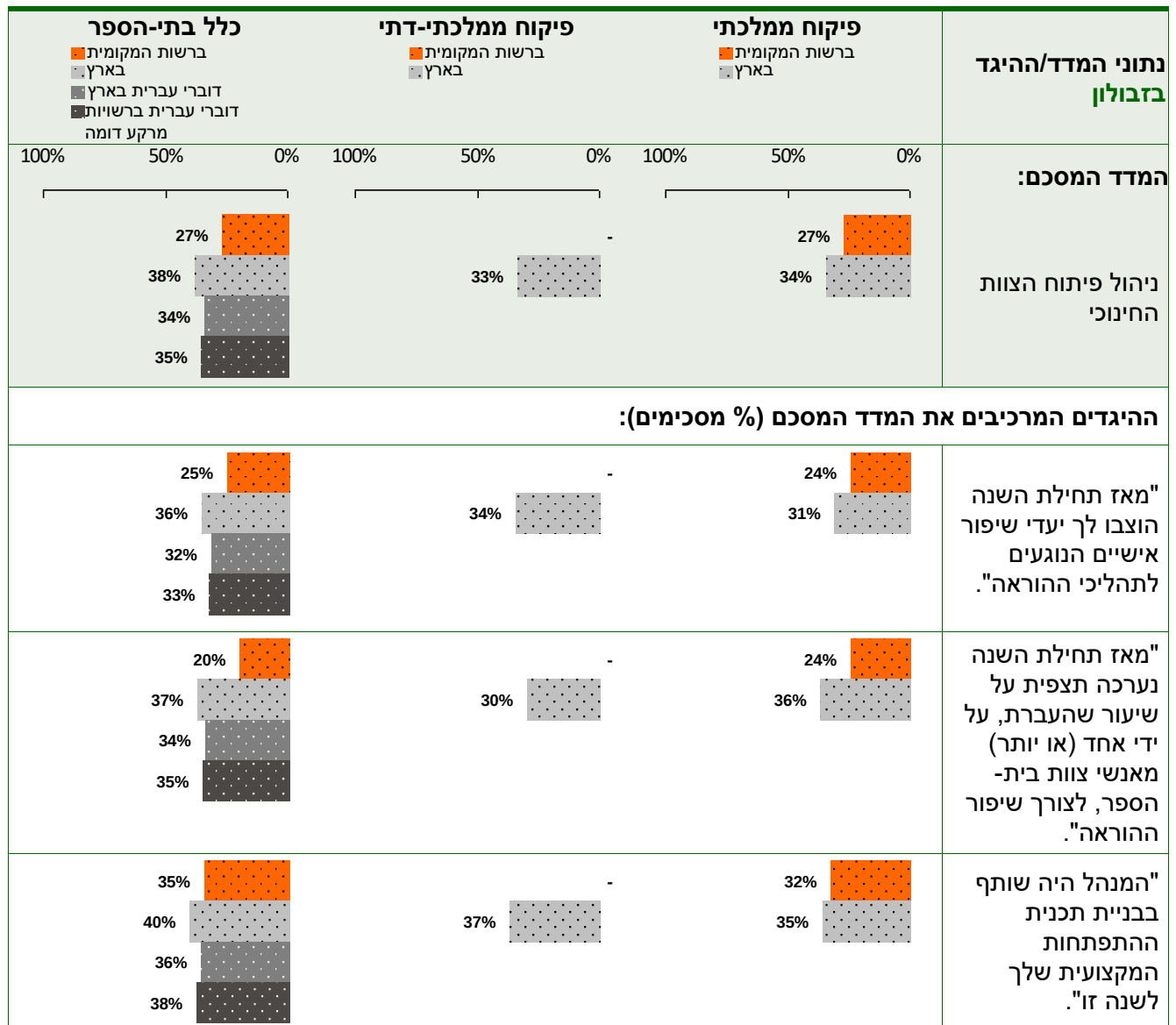
נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **ניהול פיתוח הצוות החינוכי** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת המורים בחטיבות העליונות.

כיצד חושבו שיצורי המסכימים בנושא זה?

בהיגדים המתייחסים ל**ניהול פיתוח הצוות החינוכי** סולם התשובות להיגדים היה "כן" או "לא", ולהלן מוצג שיעור המשיבים בחיוב. המדד המסכם חושב כממוצע של אחוזי המורים שהשיבו בחיוב על ההיגדים המרכיבים את המדד. בהתאמה, ערכי המדד נעים בין 0 ל-100.

תרשים 25: דיווחי המורים על ניהול פיתוח הצוות החינוכי



הערה: סולם התשובות להיגדים אלו היה "כן" או "לא", ובתרשים מדווח שיעור העונים בחיוב על ההיגדים.

4.2.2 תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית-הספר

תהליך הלמידה של עובד הוראה מתחיל בהכשרה טרום ההוראה וממשיך בכניסה לתפקיד ובלמידה תוך כדי התפקיד. אחת הדרכים לקידום ולביסוס מעמדם של עובדי ההוראה היא הנהגת תהליך מובנה ושיטתי של פיתוח מקצועי לאורך הקריירה המקצועית של המורים. ניהול תהליכי פיתוח מקצועי מוצלחים בבית-הספר כולל בין היתר, תכנון, הובלה והבניה של תהליכי ההתפתחות והלמידה של צוות בית-הספר, בהתאם למדיניות ולצרכי בית-הספר, לצרכים המקצועיים של המורים ולשאיפותיהם ובהלימה לשלבי הקריירה שלהם.

המדד המסכם "תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית-הספר" מבקש לבחון באיזו מידה מתקיימים בבית-הספר תהליכים המיועדים לקידום הפיתוח המקצועי של מורים, כמו תכנון שיטתי ומסודר של מסלולי קריירה, דיאלוג עם מורים באשר לצרכי הפיתוח המקצועי שלהם, חיבור תהליכי הפיתוח המקצועי לקדימויות בית-ספריות וכד'.

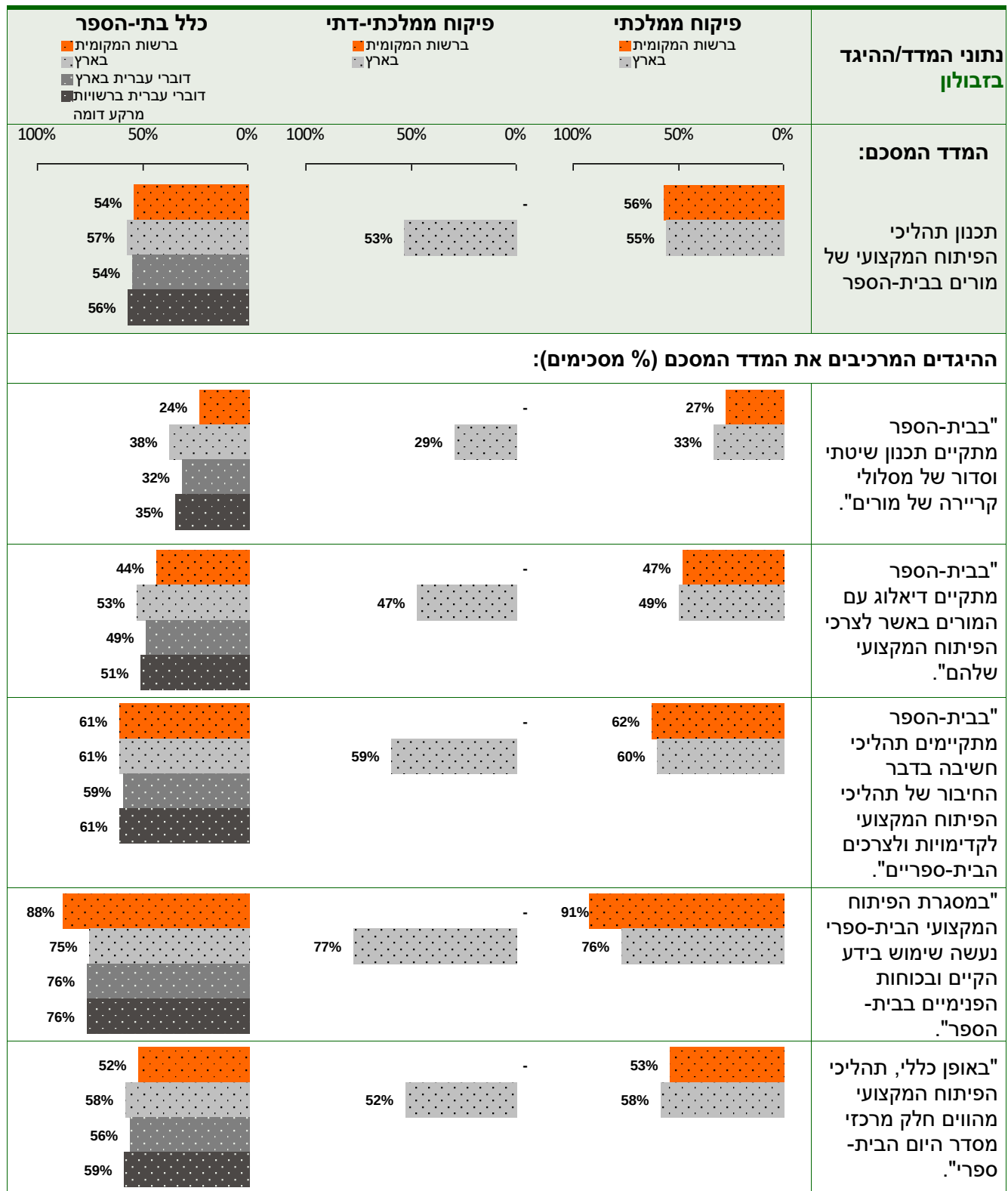
נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית-הספר** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת המורים בחטיבות העליונות.

כיצד חושבו שיצורי האסכימט בנושא זה?

סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"במידה רבה מאוד" (5) ועד "במידה מועטה מאוד" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (במידה רבה או רבה מאוד) כמסכימים עם ההיגדים, ושיעורם (באחוזים, להלן "שיעור המסכימים") מוצג בתרשים שלהלן. בהתאם, המדד המסכם חושב כממוצע של אחוזי המסכימים עם ההיגדים השונים והוא נע בין 0 ל-100.

תרשים 26: דיווחי המורים על תכנון תהליכי הפיתוח המקצועי של מורים בבית-הספר



4.2.3 תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה

ניהול פיתוח הצוות החינוכי הוא חלק מרכזי מתהליך למידה מתמשך וארוך לאורך הקריירה המקצועית של מורים. במערכת החינוך מתקיימים תהליכים רבים, הן תוך בית-ספריים והן חוץ בית-ספריים, שמטרתם לקדם את רמת המומחיות והמקצועיות של המורים. עולה השאלה באיזו מידה מורים מפיקים תועלת מתהליכי הפיתוח המקצועי השונים שהם עוברים, וכיצד ניתן להתאים את תהליכי הפיתוח המקצועי של המורים כך שיתנו מענה טוב יותר לצורכיהם.

כדי ללמוד על תרומת הפיתוח המקצועי, תחילה התבקשו המורים להשיב בראייה כללית אם הם עברו השנה תהליכים של פיתוח מקצועי המובילים לצמיחה והתפתחות. במענה על שאלה זו נמצא כי ברשות **השיבו בחיוב** 56 מורים (59% מכלל המורים שנכללו בסקר) כי השתתפו השנה בתהליכי פיתוח מקצועי מסוג למידה ודיאלוג המייצר תרבות של צמיחה והתפתחות. בהמשך נשאלו המורים, **שצינו בחיוב** כי השתתפו בפיתוח מקצועי מסוג זה, על עמדותיהם כלפי הפיתוח המקצועי שעברו.

המדד המסכם "תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה" מבקש אפוא לבחון את עמדות המורים כלפי התרומה הנתפסת של הפיתוח המקצועי שלהם בסדרה של היבטים, כגון קידום הלמידה וההישגים הלימודיים, איכות ההוראה, מוטיבציה להוראה וכד'.

הרכב ההיגדים במדד המסכם השתנה בתשע"ז ועל כן לא ניתן להשוות את נתוני המדד המעודכן המתפרסמים בדוח זה לנתונים שפורסמו בדוחות של ראמ"ה לשנת תשע"ו.

כאמור לעיל, נושא זה נבדק רק בקרב מורים שהשיבו בחיוב כי השתתפו במסגרות של פיתוח מקצועי השנה. אם מספר או שיעור המורים ברשות שענו בחיוב על שאלה זו בדבר השתתפות בפיתוח מקצועי היה נמוך מאוד – נתוניה של הרשות בנושא זה אינם מוצגים.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

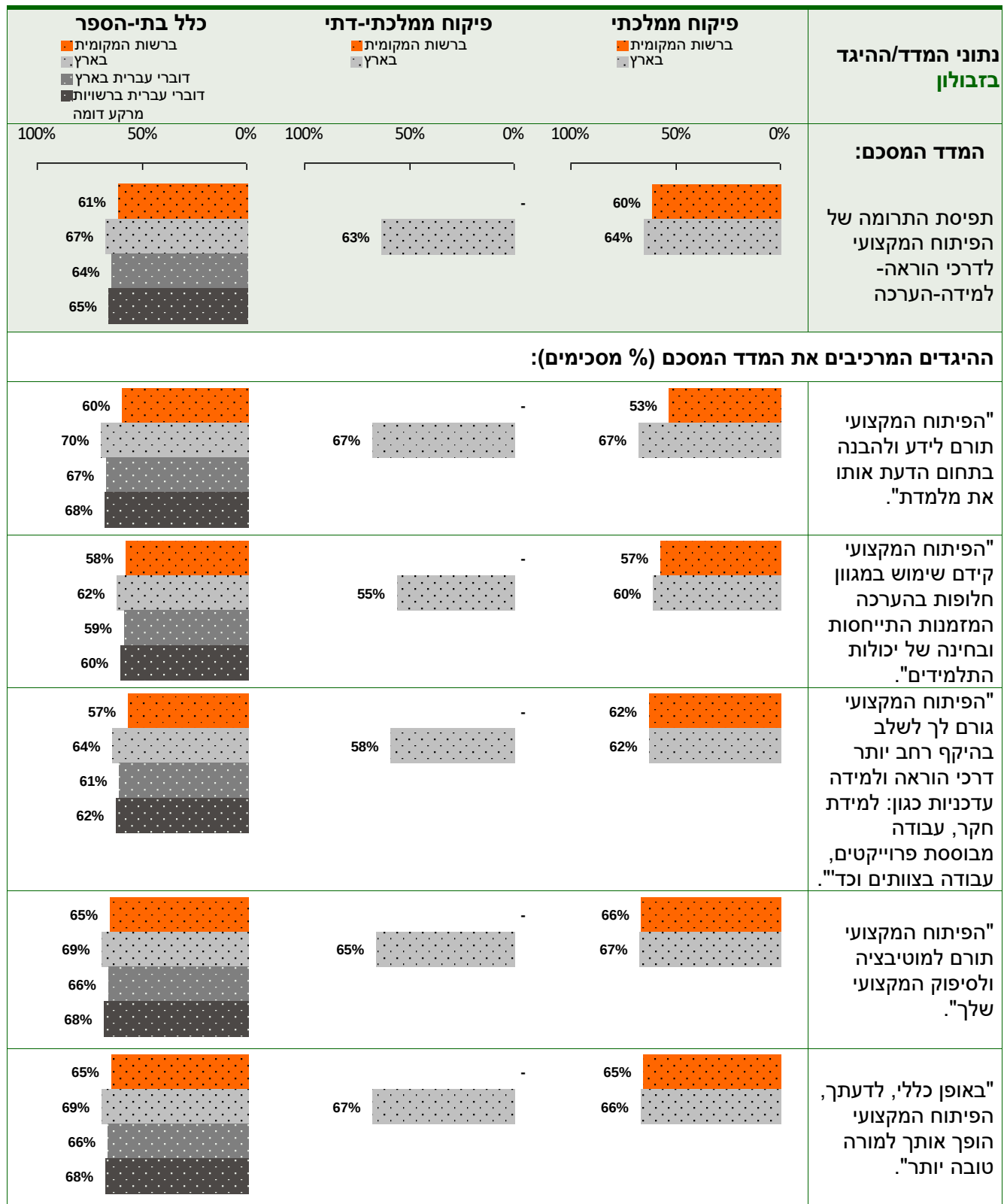
בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת המורים בחטיבות העליונות.



כיצד חושבו שיצורי המסכימים בנושא זה?

בחישוב נתוני המדד המסכם תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה לא נכללו מורים שדיווחו שלא השתתפו במסגרות של פיתוח מקצועי (ר' פירוט לעיל). אם מספר או שיעור המורים שענו בחיוב על השאלה בדבר השתתפות בפיתוח מקצועי היה נמוך מאוד באחת הקבוצות – נתוני הקבוצה בנושא זה אינם מוצגים. סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"במידה רבה מאוד" (5) ועד "במידה מועטה מאוד" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (במידה רבה או רבה מאוד) כמסכימים עם ההיגד, ושיעורם (באחוזים, להלן "שיעור המסכימים") מוצג בתרשים שלהלן. בהתאם, המדד המסכם חושב כממוצע של אחוזי המסכימים עם ההיגדים השונים והוא נע בין 0 ל-100.

תרשים 27: דיווחי המורים על תפיסת התרומה של הפיתוח המקצועי לדרכי הוראה-למידה-הערכה



הערה: נושא זה נבדק רק בקרב מורים שהשיבו בחיוב כי השתתפו במסגרות של פיתוח מקצועי השנה, כמפורט לעיל.

4.2.4 עבודה שיתופית של מורים בבית-הספר

תהליכים שיתופיים המוטמעים באופן מעמיק בחיי היום-יום של בית-הספר מחליפים את בדידותו וניתוקו של המורה בכיתה ויכולים להוביל לכינונה של רשת מורים בעלת ידע חיוני לעבודת המורה ולפיתוח קהילת למידה מקצועית. שיחה, שיתוף ומשוב הם בעלי משמעות רבה למורים ועשויים לתרום הלכה למעשה לפרקטיקות ההוראה-למידה-הערכה שלהם.

המדד המסכם "עבודה שיתופית של מורים בבית-הספר" עוסק ברמת שיתוף הפעולה המאפיינת את עבודת המורים בבית-הספר, כמו שיתוף מורים בלבטים ובקשיים בהוראה, דיונים משותפים בתכנית העבודה הבית-ספרית, עבודת צוות בפיתוח תכניות לימוד וכלי הערכה וכד'.

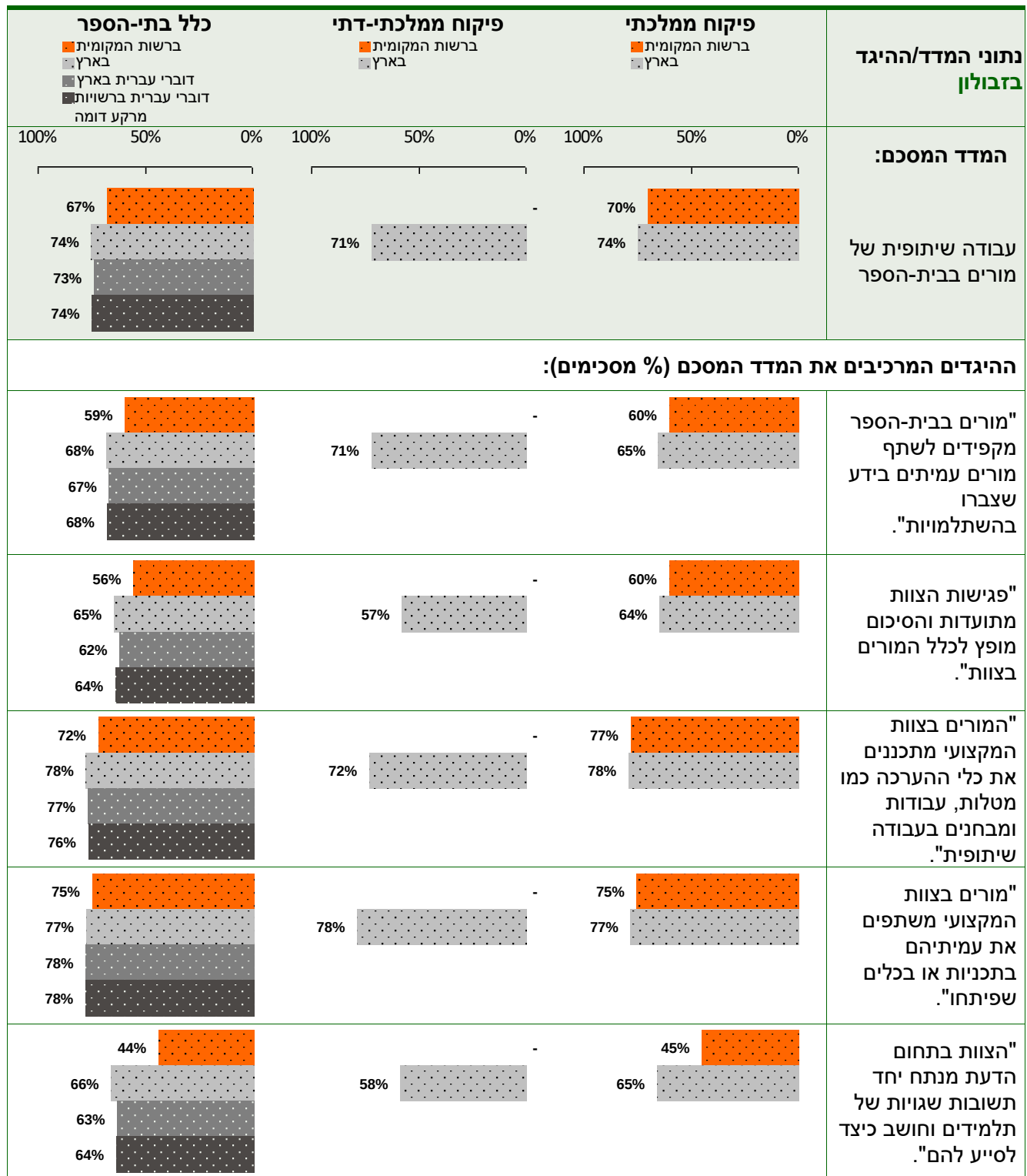
הרכב ההיגדים במדד המסכם השתנה מתשע"ו ואילך ועל כן לא ניתן להשוות את נתוני המדד המעודכן המתפרסמים בדוח זה לנתונים שפורסמו בדוחות קודמים של ראמ"ה.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **עבודה שיתופית של מורים בבית-הספר** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת המורים בחטיבות העליונות.

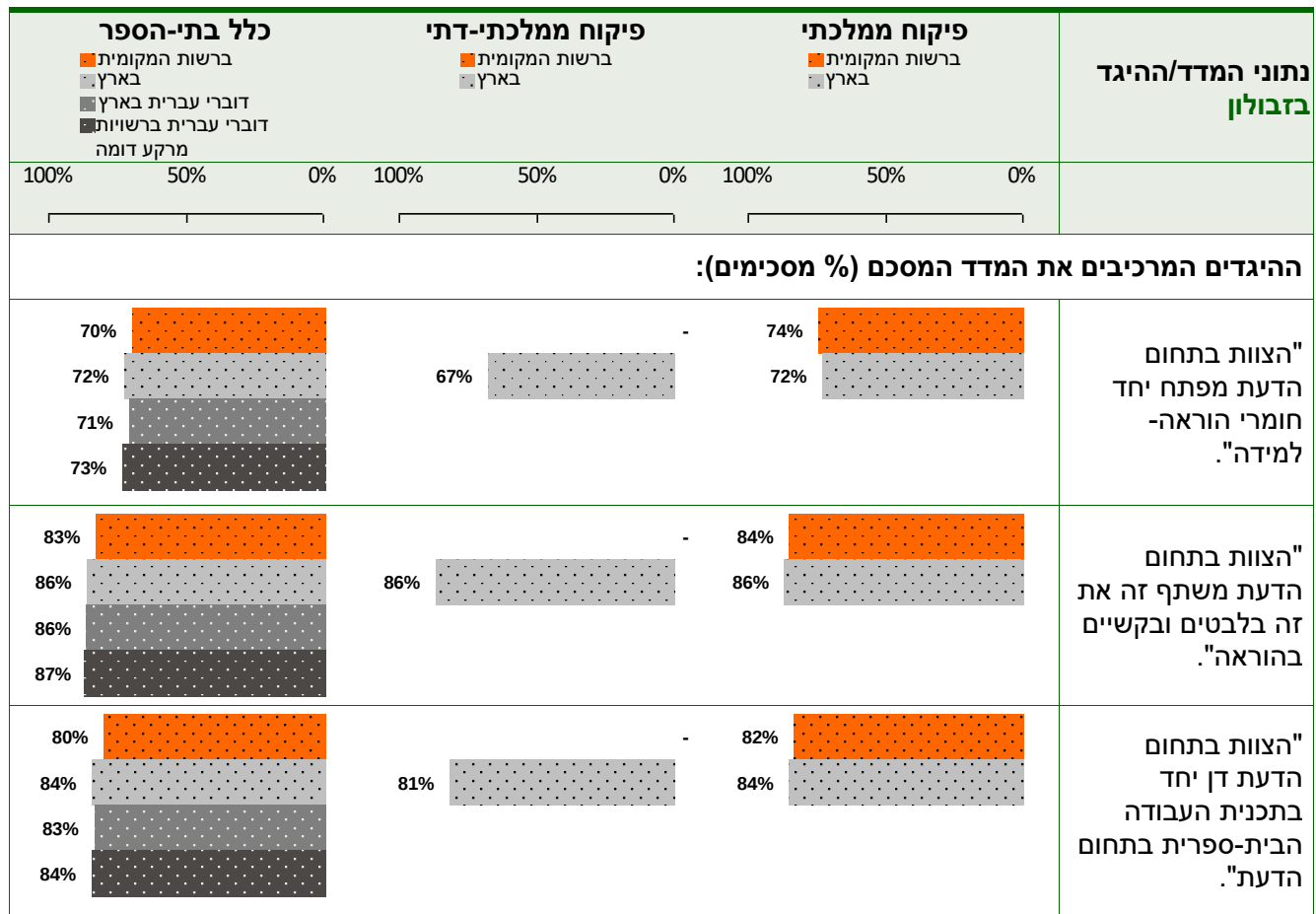
להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 28: דיווחי המורים על עבודה שיתופית של מורים בבית-הספר



⇒ המשך התרשים בעמוד הבא

המשך התרשים: דיווחי המורים על עבודה שיתופית של מורים בבית-הספר



4.2.5 קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית-הספר

לשלב הכניסה למקצוע ההוראה ו/או לתפקיד חינוכי חדש בבית-הספר יש השפעה מכרעת על המשך החיים המקצועיים של עובד ההוראה. ליווי נכון ומסלול מובנה של תהליכי תמיכה והערכה מאפשרים כניסה טובה למערכת, מעצבים זהות מקצועית ואישית, מבנים מחויבות למקצוע וממעיטים נשירתם של עובדי הוראה איכותיים.

המדד המסכם "קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר" מבקש לבחון באיזו מידה מתקיימים בבית-הספר תהליכים סדורים ושיטתיים לקליטתם ולליוויהם של מורים חדשים ושל בעלי תפקידים בבית-הספר.

הערה: הנושא כולל היגדים שנוספו למדד המסכם בתשע"ז ועל כן לא ניתן להשוות את נתוני המדד המסכם לנתוני תשע"ו.

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

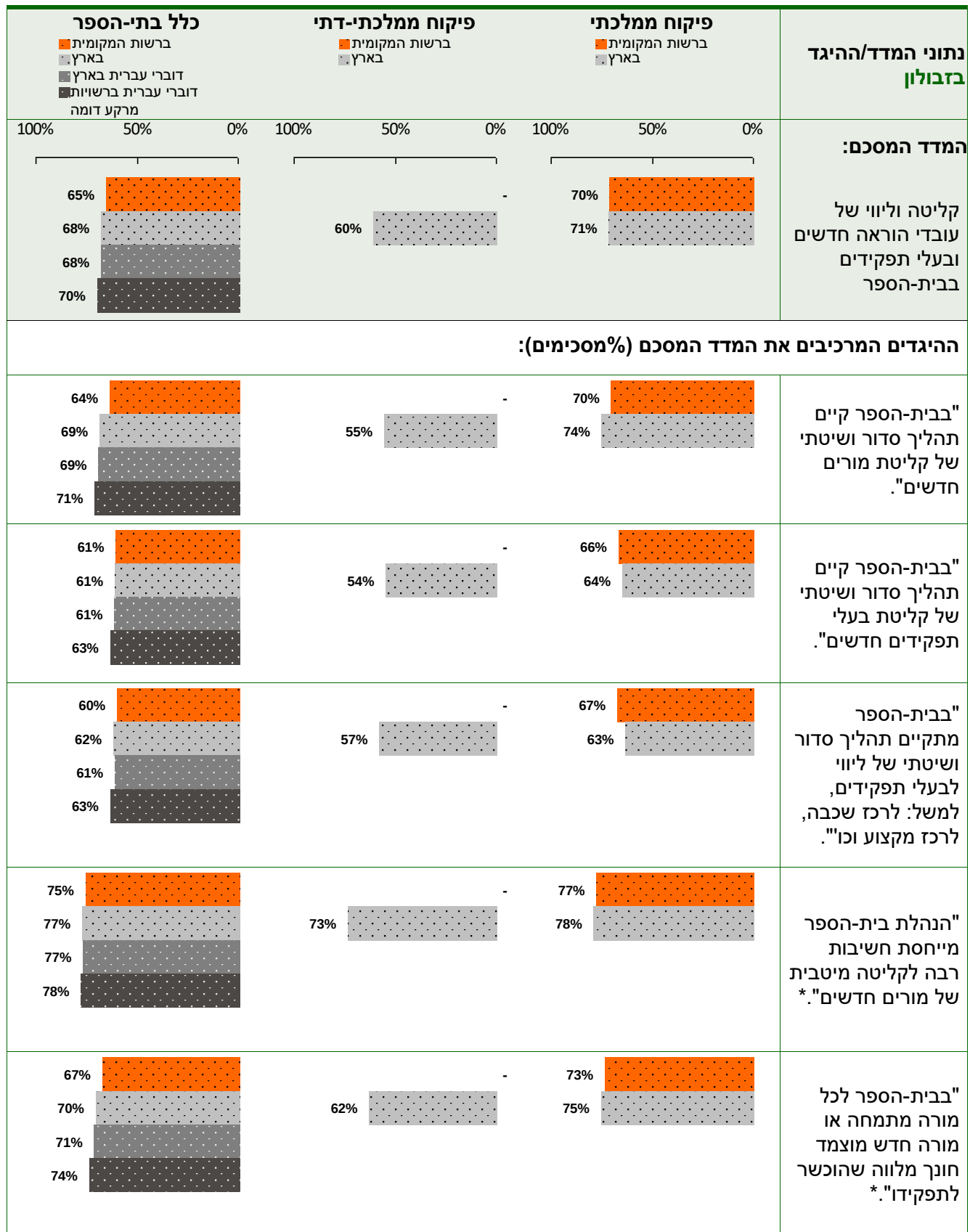
בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית-הספר** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת המורים בחטיבות העליונות.

כיצד חושבו שיצורי המסכימים בנושא זה?

סולם התשובות על ההיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"במידה רבה מאוד" (5) ועד "במידה מועטה מאוד" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (במידה רבה או רבה מאוד) כ**מסכימים עם ההיגדים**, ושיעורם (באחוזים, להלן "שיעור המסכימים") מוצג בתרשים שלהלן.

המדד המסכם חושב כממוצע של אחוזי המסכימים עם ההיגדים השונים והוא נע בין 0 ל-100.

תרשים 29: דיווחי המורים על קליטה וליווי של עובדי הוראה חדשים ובעלי תפקידים בבית הספר



* היגדים אלו נוספו לממד המסכם בתשע"ז ועל כן לא ניתן להשוות את נתוני הממד המסכם לנתוני תשע"ו.

הערה: על מקצת ההיגדים הנכללים בנושא שיעור לא מבוטל של מורים לא השיבו או השיבו "לא יודע", ועל כן יש לבחון בזהירות את הדיווחים בנושא זה.

4.3 חינוך חברתי-ערכי בבית-הספר

4.3.1 מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

המדד המסכם "מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית" בוחן את המידה שבה בית-הספר מעודד תלמידים למעורבות חברתית ואזרחית בשורה של תחומים: מנהיגות בין כותלי בית-הספר, התנדבות למען הקהילה ועוד. מדד זה משמש אינדיקציה בדבר המידה שבה בית-הספר משמש כבית לחינוך ולערכים, ולא רק כמוסד לימודי.

לתשומת לבך

סוגיה זו נבחנה קודם לכן מזווית הראייה של התלמידים. כדאי לבחון את ההלימה שבין התפיסות השונות של המורים ושל התלמידים כבסיס ראשוני לדיון וללמידה. יחד עם זאת חשוב להיזהר מפרשנויות מרחיקות לכת בשל הבדלים בהיבטים השונים של הנושא שנבדקו בקרב מורים ובקרב תלמידים ובשל דרך שונה של איסוף הנתונים (ראיונות טלפוניים לעומת שאלונים למילוי עצמי).

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בתרשים הבא מוצגים נתוני המדד המסכם ונתוני ההיגדים המרכיבים אותו בנושא **מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית** – לפי דיווחי המורים ברשות המקומית. נתונים אלה מדווחים בעבור כלל בתי-הספר ברשות המקומית ובארץ וכן בעבור בתי-ספר דוברי עברית ברשויות מרקע חברתי-כלכלי דומה ובעבור כלל בתי הספר דוברי העברית בארץ. בנוסף, מוצגים בתרשים נתוני המדד המסכם בבתי-ספר דוברי עברית גם בחלוקה לפי סוג פיקוח: ממלכתי/ממלכתי-דתי ברשות המקומית ובארץ. בכל אחת מקבוצות דיווח אלו הנתונים מוצגים בעבור קבוצת המורים בחטיבות העליונות.

להסבר כיצד חושב המדד המסכם – ר' פרק ההקדמה

תרשים 30: דיווחי המורים על מאמצי בית-הספר לעידוד למעורבות חברתית ואזרחית

